

Dil Teorileri ve Arapçanın İkinci Dil Olarak Öğretilmesinde Bu Teorilerden İstifade Edilmesi

Mutassem Mohammad Hamad ¹

Öz

Bu araştırma, ikinci dil öğrenme ve öğretme konusundaki en önemli teorileri ana hatlarıyla tanıtmayı ve Arapçanın yabancı dil olarak öğretilmesinde bu teorilerden nasıl yararlanılabileceği konusunu ortaya koymayı amaçlamaktadır. Ayrıca Arapça öğretiminde uzman olmayan öğretmenlerin veya söz konusu teoriler hakkında yeterli bilgiye sahip olmayan öğretmenlerin bilincini arttırmayı hedeflemektedir. Zira birçok çalışmaya göre Arapça öğreniminde ve öğretiminde yaşanan zorlukların sebebi, öğretmenlerin bu konuda yeterince bilgi sahibi olmamasıdır. Bu teorilere vâkıf olmak, öğretmenlerin “ikinci dil olarak Arapça ve işlevi” mefhumunu yeniden değerlendirmelerine, iyi bir öğretimin ne olduğu konusundaki varsayımlarını netleştirmelerini sağlayacak, öğretim yöntemlerini ve yaklaşımlarını geliştirmelerine yardımcı olacaktır. Dil öğretiminin en iyi yöntemi, araştırmacının bu alanda itimat edilen ilke, teori ve yöntemler hakkında dikkatli incelemeler yapması, bunları deneyimleyerek tecrübe kazanması, bu inceleme ve tecrübeler sonucunda belirli kavramları ortaya çıkarıp kendisinin oluşturduğu teori ve yöntemdir. Çünkü, teorik noktalar bilinmeden dilin etkileyici bir şekilde öğretilmesi mümkün değildir. Ayrıca bu anlayış, araştırmacının uygun öğretim yöntemlerini seçebileceği bir esas teşkil edecektir. Öte yandan; mevcut ilke, teori ve yöntemlerdeki benzer ve farklı noktaların anlaşılmasını sağlayan kapsamlı ve bütüncül bir bakış açısı sağlamak, bu yönde bir teori üretmek araştırmacının sorumluluğundadır. Bu bakış açısıyla araştırmacının, ikinci dil (Arapça) öğretimine elverişli, kapsayıcı ve olgunlaşmış bir teori ve yöneme ulaşması mümkün olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Dil teorileri, İkinci Dil, Arapça, Eğitim, Öğretim.

Hamad, Mutassem. (2024). Dil Teorileri ve Arapçanın İkinci Dil Olarak Öğretilmesinde Bu Teorilerden İstifade Edilmesi, *Türkiye İlahiyat Araştırmaları Dergisi*, 8 (3), 533-561.
<https://doi.org/10.32711/tiad.1510223>

Geliş Tarihi	04.07.2024
Kabul Tarihi	22.08.2024
Yayın Tarihi	30.09.2024
*Bu CC BY-NC lisansı altında açık erişimli bir makaledir.	

¹ Dr. Öğr. Gör., Kocaeli Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Arap Dili ve Belagati Anabilim Dalı, Kocaeli, Türkiye, E-posta: mutassem.hamad@kocaeli.edu.tr, ORCID: 0000-0003-2918-5830.

Theories of Foreign Language Learning and Teaching and Their Application in Teaching Arabic as a Second Language

Mutessem Mohammad Hamad¹

Abstract

This research aims to briefly introduce the essential theories of second language learning and teaching and highlight how they can be utilized in teaching Arabic as a foreign language. The goal is to increase the awareness of teachers who are not specialized in teaching Arabic or those specialized teachers who may not be familiar with these theories, mainly because many studies have attributed the weakness of learners in acquiring the Arabic language to the lack of expertise among teachers. Understanding these theories helps Arabic teachers reconsider the concept and function of Arabic as a second language, allowing them to formulate their hypotheses about effective teaching. Consequently, they can develop their ideas and teaching methods. The best teaching approach arrives through careful study, forming specific concepts from exposure to various methods through experimentation and review. Teachers can only teach effectively once they understand the theoretical frameworks, which form the foundation for choosing the appropriate teaching methods. The teacher is responsible for developing a comprehensive perception of language learning and teaching principles, which involves recognizing the points of agreement and disagreement between the theories. From this, teachers can develop a comprehensive and integrated theory suitable for learning a second language (Arabic).

Keywords: Language Theories, Second Language, Arabic Language, Teaching, Learning.

Hamad, Mutessem (2024). Theories of Foreign Language Learning and Teaching and Their Application in Teaching Arabic as a Second Language, Turkey Journal of Theological Studies, 8 (3), 533-561.
<https://doi.org/10.32711/tiad.1510223>

Date of Submission	04.07.2024
Date of Acceptance	22.08.2024
Date of Publication	30.09.2024
*This is an open access article under the CC BY-NC license.	

¹ Lecturer Doctor, Kocaeli University, Faculty of Theology, Arabic Language and Rhetoric (Linguistics) Department, Email: mutassem.hamad@kocaeli.edu.tr, ORCID: 0000-0003-2918-5830.

1. Giriş

Yabancı dil öğretimi ve öğrenimi konusu, geçen yüzyılın ikinci yarısında araştırmacıları meşgul eden konulardan biri olmuştur. Bu ilgi eğitim bilimleri, psikoloji, bilişsel bilimler ve öğretim teorilerindeki büyük gelişmelerden kaynaklanmıştır. Bu gelişmeler, dil öğretimine de yansımış olup eğitim sürecindeki odak noktası öğretmen ve öğretimden, öğrenci ve öğrenmeye kaymıştır.

Siyasi, ekonomik, dini ve eğitimsel gerekçelerle öğrenilmesine yoğun ilgi gösterilen Arapça, öğretimi ve öğrenimi açısından büyük önem kazanmış dillerden biri haline gelmiştir. Bu ilginin yanı sıra, öğretmenler ve öğrenciler Arapça öğretimi ve öğrenimi konusunda birçok sorun ve zorlukla karşılaşmışlardır. Bu durum, araştırmacıları yabancı dil öğrenme teorilerine yönlendirmiştir. Dolayısıyla araştırmacılar, bu teorilerin fikirlerini kullanarak çağın yeniliklerine uygun ve ihtiyaçlarını karşılayan çözümler bulmaya çalışmışlardır. Zira, hiçbir teori dil edinimi ve öğrenimini tam anlamıyla açıklayamamakta, bazı teoriler belirli yönlere odaklanırken diğer yönleri ihmal etmektedir.

Araştırmacıların geliştirmeye çalıştığı en önemli konulardan biri dil öğretim yöntemleridir. Öğretmen merkezli olan ve öğrenciyi pasif bir konuma iten geleneksel öğretim yöntemleri, artık günümüzde geçerliliğini yitirmiş ve uygulanabilir olmaktan çıkmıştır. Bu teorilerin ve uygulamalarının, ikinci dil öğretimiyle ilgilenen eğitim kurumlarının çalışanları tarafından bilinmesi son derece önemlidir. Bu kurumlar, bu teorileri eğitim sürecinde uygulayarak onlardan en iyi şekilde yararlanmalıdırlar.

1.1. Araştırmanın Problemi

Son yıllarda Türkiye'de Arapça öğrenimi ve öğretimi yaygınlaşarak büyük bir ilgi görmeye başlamıştır. Arapça öğrenmek isteyen öğrenci sayısı, özellikle dini amaçlar başta olmak üzere ticari, ekonomik, siyasi ve akademik nedenlerle önemli ölçüde artmıştır. Türkiye'de Arapça öğretiminde kaydedilen büyük ilerlemelere rağmen, bu alanda hâlâ birçok sorun ve zorluk yaşanmaktadır. Hem öğretmenler hem de öğrenciler çeşitli zorluklardan şikayetçi olmaktadır. (Abdelgawad, 2022),³ (Öncü, 2016),⁴ (Doğan - Aydın, 2013),⁵ (Diyâb, 2012)⁶ ve (Kholi, 2011)⁷ gibi pek çok çalışma bu sorunların kökenlerine işaret etmektedir. Bu sorun ve zorlukların nedeni Arapçanın doğasına, her bir dil becerisinin özelliklerine, öğretmen ve öğrenci profiline, müfredata ve yönetimle ilgili faktörlere dayandırılmaktadır. Ancak bu çalışmaların çoğu, bu sorunların temel nedeninin, Arapçanın yabancı dil olarak öğretimi alanında uzmanlaşmamış öğretmenler olduğunu belirtmektedir. Bu öğretmenlerin sayısı oldukça fazladır. Oysa, Arapçanın

³ Dalia Abdelgawad, "Challenges That Students Face in Developing and Overcoming Listening Skill (In Teaching Arabic to Non-Native Speakers) (Anadili Arapça Olmayanlara Arapça Öğretirken Öğrencilerin Dinleme Becerisini Geliştirmede ve Üstesinden Gelmede Karşılaştıkları Zorluklar), *Şarkiyat Mecmuası - Journal of Oriental Studies Dergisi* 40 (2022), 51-65.

⁴ Mustafa Öncü, "Tevakkü'âtü Tullâbi's-Seneti't-Tahdîriyye min Te'allümü'l-Lügati'l-'Arabiyye (Külliyyeti'l-İlâhiyye bi Câmî'ati Dicle Nümûzecen)", *İkinci Uluslararası Arapça Öğretimi Geliştirme Sempozyumu (Türkiye'de Hazırlık Programlarında Arapça Öğretimi Mevcut Durum ve Geliştirme Yöntemleri)*, 16-17-18 Aralık İstanbul.

⁵ Yusuf Doğan - Tahirhan Aydın, "Türkiyede Arapça Öğretiminde Karşılaşılan Sorunlar (Problems Facing Teaching of Arabic in Turkey)", *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 16/1, 33-51.

⁶ Ahmet ed-Diyâb, *el-Meşâkil Elletî Tüvâcihu'l-Etrâk fi Ta'limi'l-Lügati'l-'Arabiyye ve'l-Mukterihât* (Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2012).

⁷ Karim Farouk Kholi, "Müşkilâtü Ta'limi'l-'Arabiyye li Gayri'n-Nâtikîn Bihâ ve Turuku Hallihâ", *Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 32 (2011), 185-201.

yabancı dil olarak öğretimi konusunda uzman ve deneyimli bir öğretmen, birçok sorunun üstesinden gelebilmektedir. Bu nedenle bu araştırma, ikinci dil öğrenme teorilerinin (kavramları, ilkeleri ve Arapça öğretimine katkıları) bir özetini sunmayı amaçlamaktadır. Özet halinde sunulan bu araştırmanın diğer bir hedefi ise öğretmenlerin bu teorilere vâkıf olmalarını sağlayarak bilinçlerini arttırmaktır. Ayrıca araştırma, öğretmenlerin, Arapçayı yabancı dil olarak öğretme sürecinde dikkat etmeleri gereken önemli noktaları vurgulamayı hedeflemektedir. Böylece, öğretmenler bu teorilerden kendi eğitim süreçlerine en uygun olanları seçip uygulama imkânı bulacaklardır.

1.2. Araştırmanın Hedefleri

Araştırma, yabancı dil öğrenme ve öğretme alanındaki en önemli teorilerin özetini sunmayı ve Arapçanın yabancı dil olarak öğretiminde bu teorilerden nasıl yararlanılacağı konusunu ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu sayede, Arapça öğretimi konusunda uzmanlaşmamış ya da bu teorilere yeterince vâkıf olmayan öğretmenlerin bilinçlerinin artırılması hedeflenmektedir. Böylece, öğretmenler bu teorileri Arapça öğretiminde etkin bir şekilde kullanarak eğitim sürecini daha verimli hale getirebileceklerdir.

1.3. Araştırmanın Önemi

Araştırmanın önemi şu noktalardan kaynaklanmaktadır:

1. İkinci dil öğrenme ve öğretim teorilerinin, insanın dil edinim mekanizmasını anlamadaki önemi.
2. Araştırmanın Türkiye'deki üniversitelerin, Arapçayı yabancı dil olarak öğretmeye yönelik artan ilgisiyle aynı dönemde gerçekleştirilmesi.
3. Araştırma, dil öğrenme teorilerine göz atmak için yeterli zamanı olmayan Arapça öğretmenlerine, bu teorilerin sunduğu faydalı ve önemli noktaları sunar. Bu sayede, Arapçanın öğretiminde kullanılacak yeni yaklaşımlar geliştirilmesine katkıda bulunur. Zira, şimdiye kadar kullanılan yöntemlerin çoğu gelenekseldir.
4. Araştırma, İlahiyat fakültelerinin hazırlık sınıflarında görev yapan öğretmenlerin, dil becerilerinin ve bu becerilerinin kendine has özelliklerinin öğretimi konusundaki bilinçlerini artırır. Böylece onların, uygun öğretim etkinlikleri ve yöntemleri hakkında bilgi edinmelerini ve deneyim kazanmalarını sağlar.

1.4. Araştırmada Geçen Kavramlar

1. **Dil Teorileri:** Öğrenmenin nasıl gerçekleştiğini açıklayan ve belirli koşullar altında gerçekleşme olasılığını öngören bir dizi kuraldır. Bu kurallar, genellikle öğrenmenin meydana geldiği şartları veya ortamları tanımlar. Ayrıca, insan hayatının en önemli olgularından biri olan öğrenme olgusunu incelemek için uzman bilim insanları tarafından ortaya konulan çabalar⁸.
2. **İkinci / Yabancı Dil:** Ana dil dışında herhangi bir dildir.⁹ Bu dilin aynı toplumda kullanılması ya da yabancı bir ülkede konuşulması arasında bir fark yoktur.

⁸ Nâyif Harma - Ali Haccâc, "el-Lügâtü'l-Ecnebiyye Te'allümühâ ve Ta'limuhâ", *Mecelletü Âlimi'l-Ma'rife Dergisi* 126 (1998), 52.

⁹ Hector Hammerly, *en-Nazariyyetu't-Tekâmüliyye fi Tedrîsi'l-Lügât ve Netâicühe'l-İlmiyye*, çev. Râşid b.

3. **Arapçayı Yabancı Dil Olarak Öğrenen Öğrenciler:** Bu terim, ana dili Arapça olmayan ve Arapçayı öğrenmek isteyen kişileri ifade eder.
4. **Öğretim:** Öğrencinin motivasyonunu artırmayı ve öğrenmeyi kolaylaştırmayı amaçlayan bir iletişim etkinliğidir. Öğretim, öğretmen veya öğrencinin eğitim ortamında gerçekleştirdiği bir dizi etkinliği içerir. Öğretim, öğrencinin eğitim ortamındaki unsurlarla aktif bir şekilde etkileşime girmesini; deneyim, bilgi, beceri, tutum ve değerleri kazanmasını kolaylaştıran maddi ve psikolojik koşullardaki bir değişimdir. Bu süreç, öğrenciye en uygun ve en basit yollarla sunulur, böylece öğrencinin öğrenme ihtiyaçları en verimli şekilde karşılanır.¹⁰
5. **Öğrenme:** Deneyim sonucu oluşan, bilgi veya davranışta nispeten kalıcı bir değişimdir.¹¹

1.5. Araştırmanın Yöntemi

Araştırmanın doğası ve amacı doğrultusunda, teorik çerçevenin oluşturulması ve Arapça öğretiminde öğretmenlere faydalı olabilecek uygulamalı bilgilerin sunulması için betimleyici yöntem ve anket temelli çalışmalar kullanılmıştır.

1.6. Önceki Çalışmalar

Öneminden dolayı ikinci dili öğrenme ve öğretme teorilerini inceleyen ve bu teorilerden Arapça öğretiminde nasıl yararlanılabileceğini açıklamaya çalışan birçok araştırma yapılmıştır. Bu araştırmalardan bazıları şunlardır:

- **el-Mübârek (2022):**¹² Bu araştırma, birkaç önemli teori ile bunların birinci ve ikinci dil öğrenimi alanındaki uygulamalarını ele almıştır. Her teorinin sonunda, sınıf ortamında nasıl uygulanabileceğine dair kısa bir fikir sunulmuş ve her bir teoriye yönelik eleştiriler özetlenmiştir. Son olarak, bu teorilerden Arapça öğretimi alanında nasıl yararlanılabileceğine dair önerilerde bulunulmuştur.

- **Nisa ve Saliha (2020):**¹³ Bu makale, yapısal teorisinin kavramlarını, ortaya çıkışını, özelliklerini, amaçlarını, avantajlarını ve Arapça dil müfredatının bu teori ışığında nasıl oluşturulacağını incelemeyi amaçlamaktadır. Makalede yapısal felsefeye dayalı öğretim modelinin, öğrencinin eğitim sürecindeki aktif rolünü öne çıkardığı tespit edilmiştir. Bu öğretim modeli beş aşamadan oluşmaktadır: 1. İlgi uyandırma veya dikkat çekme aşaması. 2. Keşif aşaması. 3. Açıklama aşaması. 4. Genişletme aşaması. 5. Değerlendirme aşaması. Bu süreçte öğrenci, grup çalışmaları içerisinde birçok etkinlik ve deneyim gerçekleştirir.

- **Mujadilah (2019):**¹⁴ Bu araştırma, ikinci dil öğretiminde etkileşim teorisini ve Arapçanın yabancı dil olarak öğretiminde bu teoriden nasıl yararlanılabileceği konusunu ele almıştır.

Abdurrahman ed-Dûyîş, (Riyad, Melik Suud Üniversitesi, 1994), 73.

¹⁰ Tefvik Ahmet Mer'î - Muhammed Mahmut el-Hayle, *Tarâiku't-Tedrîsi'l-Âmme*, (Amman: Dâru'l-Müseyyira, 3. Baskı, 2007), 21.

¹¹ Hector Hammerly, *en-Nazariyyetu't-Tekâmüliyye*, 71.

¹² Meyyâde el-Mübârek, "Ehemmü Nazariyyâtu İktisâbu'Lügatayni'l-Ûlâ ve's-Sâniye ve Tatbikâtuhâ", *el-Mecelletü'l-'Arabiyye li'l-Âdâb ve'd-Dirâsâti'l-İnsâniyye Dergisi* 6/24 (Ekim 2022), 27-102.

¹³ Fâtma Kâmile Nisa - Nur Hânife Saliha, "el-Menhec fi Ta'lîmi'l-Lügati'l-'Arabiyye 'alâ Dav'î'n-Nazariyyeti'l-Binâiyye", *Mecelletü't-Tedrîs Dergisi* 8/2 (Aralık 2020), 354-367.

¹⁴ Saufa Mujadilah, "en-Nazariyyetu't-Tefâ'uliyye fi Te'allümi'l-Lügati's-Sâniye ve'l-İstifâde minhâ fi Te'allümi'l-Lügati'l-'Arabiyye li'n-Nâtikîn bi Gayrihâ", *Al-Islam Dergisi* 3/2 (Ekim 2019), 192-201.

Araştırma, öğrencilerin zihinsel kapasitesi ile çevreleri arasındaki etkileşimin ikinci dil öğrenimini desteklediği sonucuna varmıştır. Bu teorinin Arapça öğretiminde uygulanması ise şu temel ilkelere dayanır: Öğretmen ve öğrenciler arasındaki etkileşim, öğrencilerin birbirleriyle etkileşimi, öğrenenlerin çevreyle olan etkileşimi; öğrenciler, okul ve toplum arasındaki etkileşim, öğrencilerin kendi kültürleriyle olan etkileşimi ve iş birlikli öğrenmeye duyulan itimat.

- '**Arafât (2020)**:¹⁵ Bu araştırma, davranış teorisi ve bilişsel teorinin temel ilkelerini, bu teorilerin dil edinimi üzerindeki yaklaşımlarını incelemekte ve öğretimde yararlanılabilecek olumlu yönleri çıkarmayı amaçlamaktadır. Öğrenciler ve öğretmenler, bu teorilerden kendileri için en faydalı olanları seçebilirler. Araştırmanın ulaştığı sonuca göre davranış teorisinden çıkarılması gereken en uygun ilkeler şunlardır: a) Bilinç dışı dil edinimi. b) Alışkanlık oluşturma ve öğrencileri öğrenmeye teşvik eden bir ortam yaratma. c) Taklit, modelleme, tekrar ve alıştırma üzerine odaklanma. d) Öğrenci ve çevresinden gelen olumlu motivasyonun desteklenmesi ve çevre ile etkileşimin teşvik edilmesi. Bilişsel teori için en uygun ilkeler ise şunlardır: a) Öğretmenin pasif, öğrencinin aktif rol alması. b) Anlayarak taklit etme ve modelleme. c) Yeni öğrenmelerde önceki deneyimlere odaklanma. d) Öğrencinin kendisinden gelen pekiştirmeye önem verme. e) Çevre ile etkileşim içinde olma. f) Müfredat tasarımında öğrenenlerin yaşlarını dikkate alma. g) Dil sınıflarında eğitim-öğretim sürecinde uygulanması gereken diğer olumlu yaklaşımlar. Dolayısıyla, müfredat tasarımcıları ve ikinci dili, özellikle de Arapçayı yabancı dil olarak öğreten materyal planlayıcılarının, davranışçı ve bilişsel teorilerin olumlu yönlerini bir araya getirerek dengeli ve etkili bir öğretim stratejisi geliştirmeleri gerekmektedir.

- **Abdülhakîm (2017)**:¹⁶ Bu çalışmada araştırmacı, Arapça öğretiminde, özellikle Arapçayı yabancı dil olarak öğrenen öğrencilere yönelik olarak yapısal davranış teorisini uygulamaya çalışmıştır. Sonuç olarak, bu teorinin Arapça öğretimi üzerinde büyük bir etkiye sahip olduğu tespit edilmiştir.

- **Esrayandî (2014)**:¹⁷ Bu araştırma, Naom Chomsky'nin dil yetisi teorisi ışığında Arapça öğretimini ele alan bir yüksek lisans tezidir. Araştırmacı bu teorinin, öğrencinin doğuştan sahip olduğu doğal dil yetisine odaklanmasının, önerdiği etkinlikler aracılığıyla Arapça öğrenimini geliştirmede büyük bir rol oynadığını tespit etmiştir.

- **Abdülhay (2011)**:¹⁸ Bu çalışma, "Cezayir Okullarında Arapça Öğretiminde Öğrenme Teorileri ve Uygulamaları: İlkokul Seviyesi Örneği" başlıklı bir yüksek lisans tezidir. Araştırmacı bu tezde, bazı dil öğrenme teorilerine ve bunların uygulamalarına dikkat çekmeye çalışmıştır. Araştırmada ulaşılan sonuçlara göre, öğrencilerin okuldaki başarısızlıklarının ve öğrenme sürecindeki zayıflıklarının nedeni bu teorilerin eğitim sürecinde yeterince uygulanmamasıdır. Ayrıca, pek çok öğretmenin hâlâ ezberci öğretim

¹⁵ Yâsir 'Arafât, "en-Nazariyyetü's-Sülûkiyye ve'n-Nazariyyetü'l-Ma'rifiyye fi İktisâbi'l-Lüga: Dirâse Mukârene", *Mecelletü'l-Lügati'l-'Arabiyye li'l-İbhâsi't-Tahassusiyye Dergisi* 5/2 (Malezya), 2020, 53-68.

¹⁶ Abdülhakîm, "en-Nazariyyetü's-Sülûkiyyetü'l-Bünyeviyye fi Te'allümi'l-Lügati'l-'Arabiyye ve Tatbîkühâ", *Mecelletü'l-Tedris Dergisi* 5/1 (Haziran 2017), 1-20.

¹⁷ Esrayandî, *Ta'limu'l-Lugati'l-Arabiyye fi Dav'i Nazariyyeti'l-Fitrati'l-Lügaviyye li Naom Chomsky* (Malang/Endonezya: Mevlana Melik İbrahim İslam Devlet Üniversitesi, Lisansüstü Fakültesi, Arap Dili Eğitimi Bölümü, Yüksek Lisans Tezi, 2014).

¹⁸ Abdurrahman Abdülhay, *Nazariyyâtü't-Ta'allüm ve Tatbîkâtühâ fi Ta'limi'l-Lügati'l-Arabiyye fi Medreseti'l-Cezâiriyye, el-Merhaletü'l-İbtidâiyye Ayneten*, (Cezair: Kasdi Merbah Vahran Üniversitesi, Edebiyat ve Diller Fakültesi, Arap Dili ve Edebiyatı Bölümü, Yüksek Lisans Tezi, 2011).

yöntemlerine dayandığı tespit edilmiştir. Bu durum, öğrenme teorilerinin birçok fikrinin uygulanmasındaki zorluklardan kaynaklanmaktadır. Yapılan anketin sonuçlarına göre, öğretmenlerin %65'inin dil öğrenme teorileri hakkındaki bilgilerinin yüzeysel olduğu ortaya çıkmıştır.

- **Hikmetullah (2008):**¹⁹ Araştırmacı, bilişsel teoriyi konuşma becerisinin öğretiminde uygulamaya çalışmıştır. Konuşma becerisinin öğretiminin, öğrencinin içinde doğuştan var olan bir yeteneğe dayandığı sonucuna varmıştır.

Önceki araştırmaların bir kısmının tek bir teoriyi ele aldığı, bazılarının ise birden fazla teoriyi incelediği, bu teorilerin faydalarını ve olası uygulamalarını ortaya koydukları mülâhaza edilmektedir. Ancak çoğu araştırma okuyucuyu detaylara boğabilmekte ve dolayısıyla okuyucunun bu teoriler ve uygulamaları hakkında bilgi edinmesi zorlaşabilmektedir. Bizim çalışmamız ise, önceki araştırmalardan farklı bir sunum iddiasında olmamakla birlikte, ikinci dil öğrenimiyle ilgilenen teorilerin çoğunu bir araya getirip özetlemeyi amaçlamaktadır. Özellikle Arapçayı yabancı dil olarak öğreten, ancak bu alanda uzmanlaşmamış ya da bu teorileri öğrenmek için yeterli zamanı bulamamış öğretmenler için bu teorileri, önemli noktalara odaklanarak kısaca ele almıştır.

2. Teorik Çerçeve

Yabancı dil öğrenme teorileri, aslında genel öğrenme teorileri ile ana dil (orijinal dil) öğrenme teorilerinden türetilmiştir. Ancak, yabancı dil öğrenme (veya edinme) süreci, çok sayıda dinamik, psikolojik ve bilişsel faktörün rol oynadığı son derece karmaşık bir süreçtir. Bu nedenle, bu tür öğrenmeyi açıklamaya çalışan birçok teori geliştirilmiştir.²⁰

2.1. Yabancı Dil Öğrenme ve Öğretim Teorilerinin Önemi

Bu teorilerin önemi, bize sundukları bilgilerin tüm eğitim sürecine olan yansımalarından kaynaklanmakta olup bunları şöyle sıralamak mümkündür:

1. İkinci dil olarak Arapçanın öğretilmesi için de söz konusu teorilerin ana hatlarıyla bilinmesi gerekmektedir. Zira dil ve dil öğretimi teorileri, dilin doğası ve nasıl öğretildiği ile ilgili eğitimsel ve dilsel varsayımları, ilkeleri ve öğretim yöntemlerini kapsayan temel bir kaynak teşkil etmektedir.²¹
2. Anadil ve ikinci dil öğretimi hakkındaki bu teorileri bilmek dilimizi, dil kavramını ve dilin işlevi konularını yeniden gözden geçirmemize yardımcı olacaktır. Ayrıca dünya sürekli ve hızlı bir gelişim içinde olduğundan, çalışmamızın da konusu olan dil eğitimi ve öğretimi konusunda yeni ve modern yaklaşımların, yöntemlerin meydana getirilmesi gerekmektedir.
3. Dil eğitimi teorileri konusundaki araştırmalar, eğitimcilerin kaliteli eğitim hakkında kendi varsayımlarını ortaya koymalarını ve ikinci dil olarak Arapçanın nasıl öğretileceği konusunda kendi becerilerini ve fikirlerini geliştirmelerini sağlayacaktır. Zira öğretmenlerin yeterlilikleri, bazıları dil öğretme ve öğrenme teorilerinden türetilen sağlam bir eğitim felsefesinden kaynaklanan öğretme becerilerini

¹⁹ Hikmetullah Abdulcevâd, *en-Nazariyyetu'l-Ma'rifiyye ve Tatbîkühâ 'alâ Ta'lîmi Mehâratil'-Kelâm* (Cakarta: Şerif Hidâyetullah Devlet İslam Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Arap Dili Bölümü, Lisans Tezi, 2008).

²⁰ Harma - Haccâc, "el-Lügâtu'l-Encebiyye Te'allümühâ ve Ta'lîmuhâ", 81.

²¹ Ömer es-Sadık Abdullah, "el-Üsûsü'n-Nefsiyye ve'l-Lügaviyye ve't-Terbeviyye li Ta'lîmi ve Ta'allümü'l-Lügât", *el-Arabîyye li'n-Nâtîkin bi Gayrihâ Dergisi* 5 (ts), 10-11.

kapsamaktadır.²²

4. Dil eğitimi teorileri, müfredat hazırlama ve geliştirmeden sorumlu kişilerin eğitimle ilgili kararlarını verirken kullanabilecekleri bilgiler ve farklı bakış açıları elde etmelerini sağlar.

2.2. Dil Öğretimi ve Öğrenimi Alanındaki En Önemli Teoriler

Yabancı dil eğitim ve öğretimi konusunda birçok teori ortaya atılmış olup bu teoriler son yüzyıllarda daha da geliştirilmiştir. Her teorinin, dil öğretimini ve onun alt dallarını etkileyen kendi koşulları ve görüşleri vardır. Bu teoriler, Arapçayı yabancı dil olarak öğretme alanında zorunlu olarak bilinmesi gereken temel bilgilerdendir.²³ Tek bir teori, dil edinimi ve öğrenme sürecini tek başına tam olarak açıklayamaz. Bu nedenle farklı teorileri inceleyip, fikirlerinden yararlanarak öğretim yöntemleri konusunda bütüncül bir anlayış geliştirmek gereklidir. Aşağıda bu teorilerin kısa bir özeti sunulmaktadır.

2.2.1. Davranış Teorisi (Behavioral Theory)

2.2.1.1. Ortaya Çıkışı ve Öncüleri

Davranış teorisi, hayvan davranışı ve bunun insan davranışına potansiyel uygulaması (uyarıcı ve tepki) ile ilgilenen Rus bilim adamı Pavlov (v. 1936) tarafından ortaya atılan bir öğretim teorisidir. Bu teoriye göre dil, doğrudan dilsel davranışlara odaklandığından, genel insan davranışının önemli bir parçasıdır.²⁴ Bu teorinin kökleri, İbn Haldun'a (h. 727) ve onun "dil melekesi" olarak adlandırılan teorisine kadar uzanır. Bu teori şu esaslara dayanır: İştme, melekelerin babasıdır ve dil, konuşanın niyetini ifade etmekten başka bir şey değildir. Dil eğitiminin ise dilbilgisi (nahiv) kurallarına ihtiyacı yoktur.²⁵ Bu teorinin öncüleri Watson ve Skinner'dır.

2.2.1.2. İlkeleri

Davranış teorisinin önemli ilkeleri şunlardır:²⁶

- a. Öğrenmek yeni bir alışkanlık oluşturmaktır.
- b. Öğrenme uyarıcı ve tepki yoluyla sağlanır.
- c. Pekiştirmenin öğrenmede önemli bir rolü vardır.
- d. Tekrar, öğrenmede ustalaşmayı sağlar.
- e. Çevrenin öğrenme üzerinde büyük etkisi vardır.
- f. Öğrenme bir durumdan diğerine geçer.
- g. Öğrenmede eğitimin önemi büyüktür.

²² Muhtâr Tahir Hüseyin, *Ta'limü'l-lügati'l-'Arabiyye li Gayrin'n-Nâtikîn bihâ fi Dav'î'l-Menâhici'l-Hadise*, (el-Heram: ed-Dâru'l- 'İlmiyye li'n-Neşri ve't-Tevzî', 1. Baskı, 2011), 90.

²³ Akla Mahmut Samedî - Fevzâz Muhammed Abdülhak, "Nazariyyâtü Te'allümi'l-Luga ve İktisâbühâ - Tadmînât li Te'allümi'l-'Arabiyye ve Ta'limihâ", *Mecelletü Mücemmi'l-Lügati'l-'Arabiyyeti'l-Ürdüniyye Dergisi* 22/54 (Haziran 1998), 160.

²⁴ H. Douglas Brown, *Üsesü Te'allümi ve Ta'limi'l-Lüga*, çev. Abdüh er-Râcîhî - Ali Ali Ahmed eş-Şa'bân, (Beyrut: Dâru'n-Nahdati'l-'Arabiyye, 1994), 37.

²⁵ Ali Ahmed Medkûr vd., *el-Mercî' fi Menâhici Ta'limi'l-Lügati'l-'Arabiyye li'n-Nâtikîn bi Lügâtin Uhrâ* (Kahire: Dâru'l-Fikri'l-'Arabî, 1. Baskı, 2010), 287.

²⁶ Muhtâr Tahir Hüseyin, *Ta'limü'l-lügati'l-'Arabiyye li Gayrin'n-Nâtikîn bihâ*, 96-102.

2.2.1.3. Etkileri ve İkinci Dil Öğrenimine Yansımaları

İkinci dil öğrenimi alanında geliştirilen bu teori, yirminci yüzyılın ortalarından yetmişli yılların sonuna kadar ikinci dil öğretimini açıklamada ve aşamalarını tanımlamada hâkim olan teoriydi. Bu teori, Arapçanın ikinci dil olarak öğretilmesine yönelik programlarda hala uygulanmaktadır.²⁷

İkinci dil öğretimi ve öğrenimi açısından davranış teorisini aşağıdaki gibi özetlemek mümkündür:

a. Öğrenci üzerinde ana dilinin ses, sarf, nahiv, delalet ve kültür ile alakalı dilin kuralları hakimdir. Tüm bunlar ikinci dil öğrenimi sırasında onu olumsuz etkiler. İkinci dilin öğrenilmesi sırasında ana dilin kendi sistemi hedef dile aktarılır ve genellikle sistemi farklı olan hedef dilin öğrenilmesi esnasında hatalar meydana gelir. Bu sebeple davranış teorisini savunanlar yeni bir dil öğrenen kişinin karşılaşacağı zorlukları ana dil yapısı ile hedef dil yapısı arasındaki farkların tespit edilmesi suretiyle tahmin etmenin mümkün olduğunu iddia etmektedir. Zira hedef dili öğrenmek isteyen kişi ana dilinden farklı olduğu için hedef dilin yapısında hatalar yapacaktır.²⁸

b. Davranışçılar ikinci dil ediniminin kendiliğinden meydana gelen davranışsal bir alışkanlığa dönüştürülmesi gerektiği görüşündedirler. Bu teoriye göre ikinci dil ediniminin davranışsal bir alışkanlığa dönüştürülmesi için hedef dildeki karşılığında farklı olan ana dil kalıpları ayrıştırılır ve hedef dildeki kalıplar tespit edilir. Daha sonra her iki dilin kalıpları karşılaştırılır. İkinci dil ediniminin davranışsal alışkanlığa dönüştürülmesinde son aşama olarak ise öğrencinin eğitiminde iki dildeki benzer kalıplar üzerinde durulmadan farklı kalıplar üzerine yoğunlaşılır. Sebepler ve gerekçeler ne olursa olsun, her türlü dilsel müdahalenin engellenmesi için öğrencinin tercümelerden yararlanması ve öğretmenin öğrenciye ana dil ile yardım etmesi yasaklanır.²⁹

c. Davranışçılar dil öğrenmede pratiğin, alıştırmaların ve bazı kalıp ifade ve kelimelerin ezberlenmesinin çok önemli olduğunu vurgulamaktadır. Ayrıca doğru telaffuz, doğru heceleme, dil bilgisi ve sarf kurallarına uyma gibi dilin biçimsel yönlerine de büyük bir ilgi gösterirler. Ancak konuşmanın içeriği, anlamı ve konuşmacıların fikir alışverişinde bulunma yetenekleriyle çok daha az ilgilenirler.³⁰ Davranışçılar, manadan ziyade şekle önem verme konusunda kendilerini şu şekilde haklı çıkarmaya çalışırlar: Kavramları ve anlamları doğru bilimsel araştırma yöntemlerine tabi kılmak zordur. Çünkü kavram ve anlamlar net ve algılanabilir olmadıkları gibi niteliklerini anlamak için doğru bir kıyas belirlemek kolay değildir. Onlar göre dilin biçimsel yönlerine hâkim olan bir öğretmen için becerilerini fikir alışverişinde kullanmak ve istediğini özgürce ifade etmek daha kolay olacaktır.³¹

Sonuç olarak, yukarıda belirtilenlerden açıkça görülmektedir ki davranış teorisi ikinci dil öğrenimini, biçimsel ve kendiliğinden elde edilmiş bir davranış türü olarak açıklar. Dinleme, tekrar etme, taklit etme, ezberleme ve karşılaştırma ikinci dil öğreniminin

²⁷ Abdülaziz İbrahim el-'Usayli, *'İlmu'l-Lügati'n-Nefsi*, (Riyad: yy, 1427/2006), 276. Ayrıca bkz.: Muhtâr Tahir Hüseyin, *Ta'limü'l-Lügati'l-'Arabîyye li Gayrin'n-Nâtikîn bihâ*, 103-104.

²⁸ 'Usayli, *'İlmu'l-Lügati'n-Nefsi*, 276-277.

²⁹ 'Usayli, *'İlmu'l-Lügati'n-Nefsi*, 277.

³⁰ Salâh Abdülmecit el-'Arabi, *Te'allümü'l-Lügati'l-Hayye ve Ta'limuha beyne'n-Nazariyye ve't-Tatbîk*, (Beirut: Mektebetü Lübnan, 1. Baskı, 2008), 11.

³¹ 'Arabi, *Te'allümü'l-Lügati'l-Hayye*, 12.

temelini oluşturur. Bu, öğrencinin ikinci dili öğrenmesi için kelimeler, deyimler, kalıp ifadeler, kültürel kavramlar ve kullanımda olan kurallar dâhil olmak üzere hedef dilin tüm öğelerine ve bileşenlerine hâkim olması ve sürekli pratik yapması gerektiği anlamına gelir. Ancak bu mümkün değildir.³²

Yukarıdaki ifadelerden, davranışçı yaklaşıma sahip olan psikologların, öğrenmenin öncelikle öğrencinin çevresinden deneyimler kazanmasına bağlı olduğu görüşüne sahip oldukları anlaşılmaktadır. Ayrıca bu ifadelerden öğrenmede genetik faktörleri, öğrencinin ihtiyaçlarını, isteklerini, yeteneklerini, becerilerini fazla önemsemedikleri, tüm yükü eğitimcilere yükledikleri ve öğrencinin de eğitim sürecinde aktif olarak rol alması gerektiğinden habersiz oldukları anlaşılmaktadır.³³ Onlara göre dil, çevre tarafından şekillendirilen insan davranışının bir parçasıdır ve insanlar arasındaki dilsel farklılıklar, farklı dilsel ortamlardan kaynaklanmaktadır.³⁴

2.2.1.4. Arapçanın Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Davranış Teorisinden Yararlanma Yöntemleri

- İyi bir Arapça öğretmeni, öğrencinin ana dilinin kurallarına vakıf olan ve bu kuralları Arapça ile karşılaştırabilen kişidir. Bu sayede, iki dil arasındaki farklılıkları ve benzerlikleri tespit edebilir, böylece birçok sorunun önüne geçebilir ve zorluk yaşanabilecek noktaları belirleyebilir.

- Bu teorinin ilkelerinden biri, "uyarıcı ve tepki" prensibidir. Bu ilke, yeni kelimelerin öğretilmesinde onları görsellerle ilişkilendirerek fayda sağlar. Bu yaklaşım, özellikle dilin alıcı becerileri olan dinleme ve okuma becerilerinin öğretiminde oldukça yararlıdır. Ayrıca bu ilke, öğrencilerin derse dikkatini çekmek ve onları konuşmaya teşvik etmek için de kullanılabilir. Öğretmenin dersin başlangıç aşamasında öğrencilere yönelttiği sorular ve ders kitaplarında yer alan görseller, bu tür uyarıcılara örnek olarak verilebilir.

- Tekrar, bilgilerin pekiştirilmesinde özellikle ilk seviyelerde büyük bir öneme sahiptir. Bu seviyelerde öğrenme, büyük ölçüde öğretmeni ve kalıpları taklit etme ile modellemeye dayanır. Bu prensip, müfredat oluşturulurken dikkate alınmalı ve "spiral döngü" olarak adlandırılan bilgi pekiştirme yöntemi kullanılmalıdır. Tekrar, öğrencinin birçok beceriyi, özellikle de başlangıç seviyelerinde konuşma gibi taklidin önemli bir yer tuttuğu becerileri geliştirmesinde de önemli bir rol oynar. Aynı şekilde, öğretmen tarafından yapılan veya kaydedilmiş örnek okuma da bu prensibe dayanır.

- Pekiştirme, Arapça öğretiminde sıkça ihtiyaç duyduğumuz bir ilkedir. İlk olarak, öğrenciyi Arapça öğrenmeye teşvik etmek amacıyla kullanılır. Ayrıca pekiştirme, bilgilerin kalıcı hale getirilmesi, öğrenme sürecinde ortaya çıkan sorunların çözülmesi ve öğrenciler arasındaki bireysel farklılıkların giderilmesi için etkili bir araçtır.

- Bu teori, "uyarıcı ve tepki" ilkesine dayanır; bu tepkinin doğru olması ve yanlış olması mümkündür. Bu durum, öğretmenin öğretim sürecinde kademeli bir ilerleme sağlamasını gerektirir. Öğretmenin derslere hazırlık amacıyla sorduğu sorular, uyarıcılar olarak kabul edilir. Aynı şekilde, müfredatta yer alan görseller de bu uyarıcılardan biridir.

³² 'Usaylî, 'İlmu'l-Lügati'n-Nefsi, 278.

³³ 'Arabî, Te'allümü'l-Lügati'l-Hayye, 12.

³⁴ Ömer es-Sadık Abdullah, Ta'limu'l-Lügati'l-'Arabiyye li'n-Nâtikîn bi Gayrihâ (et-Turuk – el-Esâlib – el-Vesâil) (el-Cize: ed-Dâru'l-'Âlemiyye li'n-Neşr ve't-Tevzî', 1. Baskı, 2008), 20.

- Öğrencinin ana diline çeviri yapmanın yasaklanması, dilsel karışmayı önlemek amacıyla uygulanır. Bu yaklaşım, öğrencilerin hedef dili daha saf ve etkili bir şekilde öğrenmelerine yardımcı olmayı amaçlar.

Tablo 1. Davranış teorisinden yararlanarak Türk öğrencilere Arapça öğretim uygulaması.

Teori	Davranış Teorisinin İlke ve Fikirleri	Öğretmenin Görevi	Etkinlik ve Uygulama Şekli
Davranış Teorisi	Türkçenin yapısal özellikleri, Arapça öğrenimini etkileyebilir.	Öğretmen, iki dil arasındaki farklılıkları ve benzerlikleri belirlemek için Türkçe ve Arapça karşılaştırmalar yapmalıdır.	<ul style="list-style-type: none"> -Türkçede bulunmayan harflere yoğunlaşmak. (ع، و، غ، ط، ظ، ض، ذ، خ، ث، ق، ح) ve bu harflerle alıştırmalar yapmak. - Öğrencilerin Arapçadaki ortak harfleri doğru telaffuz ettiklerinden emin olmak. - İki dil arasında hem telaffuz hem de anlam bakımından ortak olan kelimelerden yararlanmak ve bu kelimeleri öğrencilere sunmak. Ayrıca, telaffuzları benzer olup anlamları farklı olan kelimelere de dikkat çekerek öğrencileri bu konuda bilgilendirmek. - Öğretmen, Türkçe cümle yapısının Arapça cümle yapısından farklı olduğunu göz önünde bulundurmalıdır. Bu nedenle, öğrencilerin Arapça cümle yapılarını öğrenmeleri ve bu yapıları alışmaları için bol miktarda pratik yapmaları gerekmektedir. - Öğretmen, öğrencilerine kültürel farklılıkları ve bu farklılıkların dil üzerindeki yansımalarını açıklayabilmek için Türk, Arap adet ve gelenekleri hakkında bilgi sahibi olmalıdır.
	Dil öğrenimi, günlük yaşamın bir parçası haline gelmelidir.	Taklit ve alıştırmaları çoğaltmak.	<ul style="list-style-type: none"> - Öğretmen, dil karışıklığını önlemek amacıyla egzersizleri çok fazla yapmalı ve Türkçeye çeviriyi kesinlikle yasaklamalıdır.
	Dinleme, Arapçayı ikinci bir dil olarak öğrenmenin temelidir.	Farklı türleriyle dinleme becerisine önem verilmelidir. Çünkü dinleme alıcı becerilerden biridir.	<ul style="list-style-type: none"> - Harflerin öğretimine onları dinleyerek başlarız. - Kelimelerin öğretimine onları dinleyerek başlarız. - Okuma öğretimine başlamadan önce, ilk aşamalarda metni dinleyerek başlarız.
	Öğrenme, uyarıcı ve tepki yoluyla gerçekleşir.	Öğretmen, öğrenciyi öğrenmeye teşvik eden her türlü yöntemle başvurmalıdır.	<ul style="list-style-type: none"> - Yeni kelimeleri sunarken, öğrenciyi harekete geçirdiği için resimlerle sunarız. - Derslere giriş yaparken, öğrencinin dikkatini derse çekmek için resimler ve videolar kullanırız. - Dersin başında öğrenciye yönelttiğimiz sorular, konuya yönelik uyarıcılardır.
	Pekiştirme	Öğretmen,	- Öğrenci bir soruya cevap verdiğinde, onu

	öğrencileri teşvik etmeli ve onların çabalarını küçümsememelidir.	övmeliyiz. - Öğrenci hata yaparsa, onu cesaretlendirip biraz yardım ederek doğru cevaba ulaşmasını sağlamalıyız. Ancak onu diğer öğrencilerin önünde utandırmamalıyız.
Çevrenin öğrenme üzerinde büyük bir etkisi vardır.	Öğretmen, öğrenme için uygun bir ortam yaratmalıdır.	- Sınıfta kullanılan ve Arapça dilinin yer aldığı görsellerin seçimine özen gösterilmelidir. - Arapçanın aktif olarak kullanıldığı etkinlikler düzenlenmelidir.
Öğrenme, bir durumdan diğerine aktarılır.	Öğretmen, taklidin en önemli öğrenme araçlarından biri olduğunu bilmelidir.	- Öğretmeden sonra kelimelerin ve yapıların tekrar edilmesi bir tür taklittir. - Okunan ve dinlenen diyalogların canlandırılması da bir tür taklittir.

2.2.2. Yapısal Teori (Structural Theory)

2.2.2.1. Ortaya Çıkışı ve Öncüleri

İsviçreli dilbilimci Ferdinand de Saussure (1857-1913) yapısal teori ekolünün ilk öncüsü olarak kabul edilir. Ferdinand de Saussure dilin doğasını açıklamış, bir yandan konuşma sesleri ile yazının harflerini, diğer yandan bu sembollerin ifade ettiği anlamları birbirinden ayırmıştır. Ayrıca konuşmacı veya dinleyicinin, sembolü anlamı ile ilişkilendirmedikçe sembolün hiçbir değeri olmadığını vurgulamıştır.³⁵ De Saussure'nin ölümünden üç sene sonra, takip ettiği yöntemi açıkladığı "Dirâse fi'l-Lügaviyyâti'l-Âmme" (Cours de Linguistique Générale) isimli bir kitabı yayınlanmıştır. Onun yöntemi şu temele dayanmaktadır: Dilbilimin tek ve doğru kaynağı dildir. Araştırmacının, dili incelerken onun doğasını değiştirme, düzeltme, belirli yönlerini ele alıp diğer yönlerini terk etme gibi bir hakkı bulunmamaktadır.³⁶ De Saussure'in ifadeleri, Abdülkâhîr el-Curcânî'nin dilin birbirine bağlı dil ve kelime unsurlarından oluşan bir sistem olduğu yönündeki sözlerini doğrulamaktadır.³⁷ Daha sonra Amerika'da çok sayıda bilim adamı ortaya çıkmıştır. Bunların en önemlileri ise modern yapısalcılığın babası sayılan Edward Sapir (1884- 1939) ile müstakil, bilimsel ve tanımlayıcı bir çalışmada sözlü dili inceleyen Leonard Bloomfield'dir (1887- 1949). Bu bilim adamları geleneksel kurallarda devrim yaratmıştır.³⁸ Diğer bir ifadeyle, modern dilleri tanımlamak ve onların kurallarını çıkarmak için Yunan ve Latin dilleri için oluşturulmuş kuralları model alan geleneksel çalışmalara karşı devrim yapmışlardır.³⁹ Zira geleneksel dil öğretimi yöntemi, dilin gramerinin öğretilmesi, daha sonra öğrencilere o dilde yazılmış metinlerin okunması ve bunların yerel dile çevrilmesi konusunda eğitim verilmesine dayanıyordu. Bu yöntem, dilbilgisi ve çeviri yöntemi olarak biliniyordu.⁴⁰ Sapir ve Bloomfield, ortaya attıkları yeni fikirlere rağmen onların dile bakış açıları, ekolün ilk kurucusu Ferdinand de Saussure'den farklı değildi.

³⁵ 'Arabî, *Te'allümü'l-Lügâti'l-Hayye ve Ta'lîmuha*, 20.

³⁶ Abdülâziz İbrahim el-'Usaylî, *Esâsiyyâtu Tâlîmi'l-Lügâti'l-'Arabiyye li'n-Nâtîkin bi Lügâtin Uhrâ*, (Mekke: Ümmü Kurâ Üniversitesi, 1. Baskı, h. 1423), 43.

³⁷ Medkûr vd., *el-Merci' fi Menâhici Ta'lîmi'l-Lügâti'l-'Arabiyye*, 277.

³⁸ Harma - Haccâc, "el-Lügâti'l-Ecnebiyye: Te'allümühâ ve Ta'lîmühâ", 26.

³⁹ Harma - Haccâc, "el-Lügâti'l-Ecnebiyye: Te'allümühâ ve Ta'lîmühâ", 22.

⁴⁰ Nâyif Harma, "Edvâun 'ale'd-Dirâsâti'l-Lügaviyyeti'l-Mu'âsira", *Âlimu'l-Ma'rife Dergisi*, 9 (1988), 26.

2.2.2.2. İlkeleri

Bu teorinin dayandığı temelleri şu noktalarda özetlemek mümkündür:

- Dil, dilbilgisi kurallarından oluşan bir sistemdir.
- Dil zihinsel bir aktivite ve zihinsel bir eğitimidir.⁴¹
- Konuşma dilin temel unsurudur.
- Dil, eğitimle pekiştirilen, kazanılmış alışkanlıklardır.
- Dil, günlük yaşamın dilidir.
- Geçerliliğini ve güvenliğini yargılama yetkisi dili konuşanlara aittir.
- Dilin temel işlevi iletişimdir.

Yapısal teorinin ikinci dil eğitimi alanındaki tesiri son otuz yılda etkin bir şekilde ortaya çıkmış olup ekolün görüşleri tüm yabancı ve ulusal dil eğitim programlarında halen kullanılmaktadır.⁴²

2.2.2.3. Etkileri ve İkinci Dil Öğrenimine Yansımaları

Bu teorinin temelleri dil eğitimine şu şekilde çevrilmiştir:⁴³

- Dil öğrenimi bir alışkanlık olduğu için tekrar, pratik, taklit ve ezberlemenin değeri vurgulanmalı ve bu alanda aktif rolü oynayan kişinin öncelikle öğretmen olması gerekmektedir.
- Dilin en önemli faktörü sözlü konuşma olduğundan, öğretmen öğrencilerini dinleme ve anlama konusunda eğiterek işe başlamalıdır ve ardından konuşmaya yoğunlaşmalıdır. Daha sonra ise onlara okuma ve yazma becerilerini öğretmesi gerekmektedir.
- Öğrencinin anadili ile öğrendiği yabancı dil arasındaki farklar, öğretmenin en çok dikkat etmesi gereken noktalardır. Öğretmenin, öğretim yöntemini bu farklılıkları öğrenme etkinliklerinde ön planda tutacak şekilde planlaması gerekmektedir.
- Öğretmen çeviri alanında, bir yabancı dilde ifade edilen fikirlerin orijinal dile ya da tersine orijinal dildeki ifadelerin yabancı bir dile, ifadenin kuvvetinde ve etkisinde önemli bir fark olmaksızın aktarılabilceğini öğrencilerine açıklamalıdır.
- Öğretmen, dilin gramerinin her zaman nihai veya sabit olmadığını, dilin kendisi gibi değişip geliştiğini göstermek için çaba sarfetmelidir.
- Öğretmen, doğru telaffuz, doğru heceleme ve deyimlerin doğru kullanımı gibi dilin duyusal tezahürlerini vurgulamalıdır.
- Dilin kuralları sadece onu konuşanların çağı ile sınırlı değildir. Bu yüzden akademisyenlerin dile dayattığı modası geçmiş kurallara bağlı kalınmamalıdır. Yaygınlık ve kullanım, dilin tezahürlerini tanımlamada dilbilgisinin öncüleridir.
- Dil öğretmeni, dersini öğrencilerine anlatırken, bir dilbilimcinin bilmediği dilin özelliklerini keşfetmek için yaptığı ve alan araştırmasında kullandığı yöntemleri takip etmelidir. Yaşayan dilleri öğreten bir eğitmen, öğretmek istediği dilin

⁴¹ Ali Ahmed Medkûr, "Nazariyyâtu Ta'limi'l-Lüga ve Te'allümühâ mine'l-Kadîm ile'l-Hadîs", Yirmi Birinci İlim Konferansı: "Tadvîru'l-Menâhici'd-Dirâsiyye beyne'l-Asâle ve'l-Mu'âsra", (Kahire: yy, el-Câmi'atu'l-Misriyye li'l-Menâhîc ve Turuku't-Tedris, 2009), 956.

⁴² Arabî, *Te'allümü'l-Lügâti'l-Hayye ve Ta'limihâ*, 24.

⁴³ Arabî, *Te'allümü'l-Lügâti'l-Hayye ve Ta'limihâ*, 25-26.

birçok örnek kalıbını öğrencilerine sunmalıdır. Öğrencilerinin bir kaideyi anladığından emin olmak için, cevaplardan kaideyi ne ölçüde kavradıklarını anlayabileceği sorular sormalıdır.

Yukarıdaki iki teorinin birçok fikir, ilke, uygulama ve sonuç açısından yakınlaşması, 1950’lerde yapısal bir davranışsal eğilimin doğmasına yol açmıştır. Bu eğilimin ulaştığı sonuçlar, yabancı dillerin, özellikle de İngilizcenin öğretimi alanına aktarılmıştır. Böylece Aura-Sözlü Yaklaşım (Aura-Oral Approach) olarak bilinen eğilim ortaya çıkmıştır.⁴⁴ Bu yaklaşım müfredatların hazırlanmasında etkin bir rol oynamış ve ondan işitsel-sözlü yöntem gibi bazı öğretim yöntemleri ortaya çıkmıştır

2.2.2.4. Arapçanın Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Yapısal Teoriden Yararlanma Yöntemleri

Yukarıda açıkladığımız yapısal teoriden, Arapçanın ikinci dil olarak öğretimi alanında, özellikle başlangıç düzeylerinde, Arapça öğretmeninin aşağıdaki hususlara odaklanarak faydalanması mümkündür:

- Tekrar ve taklit, başlangıç düzeyindeki öğretim becerilerinin aşamalarının önemli bir kısmını oluşturmakla beraber aynı zamanda bilgileri pekiştiren önemli araçlardır. Dolayısıyla öğretmen bu iki araca önem vermelidir.
- Öğretmen, seslerin doğru telaffuzuna önem vermelidir.
- Öğretmen iletişim sürecinde öğrencilere fayda sağlayacak ortak dilbilgisi (nahiv) kuralları üzerinde durmalıdır.

Tablo 2. Yapısal teoriden yararlanarak Türk öğrencilere Arapça öğretim uygulaması.

Teori	Yapısal Teorinin İlke ve Fikirleri	Öğretmenin Görevi	Etkinlik ve Uygulama Şekli
Yapısal Teori	İşlevsel dilbilgisi öğretimine önem verilmelidir.	Öğretmen, öğrencinin iletişim kurmasına yardımcı olan ve yaygın olarak kullanılan dilbilgisi kurallarına önem vermelidir.	- Örneğin, öğrencilere önce geçmiş zamanı mı yoksa şimdiki zamanı mı sunmalıyız? Öncelikle, başlangıç seviyesindeki öğrenciler arasında daha sık kullanıldığı için şimdiki zamanı sunarız, ardından isteklerle ilgili olan emir kipini ve son olarak geçmiş zamanı öğretiriz. Zamirler arasından ise öğrencilerin iletişim düzeylerine en uygun olanları seçeriz.
	Dil öğrenimi, bir alışkanlık kazanmaktır.	Öğretmen, öğrenilen bilginin bir alışkanlığa dönüşmesi için tekrara önem vermelidir.	Örneğin, bir öğrencinin konuşmadan, sınıfa girip çıkmadan önce izin istemesini istiyorsak, ona bir kalıp sunabiliriz ve bu kalıbı çeşitli durumlarda tekrarlayarak bir alışkanlık haline getirmesini sağlayabiliriz (Örneğin: “ هل يُمكن أن أخرج، أدخل،... أنكلم...”)
	İletişim, dilin temel işlevidir.	Öğretmen, iletişim yönüne ve dilin doğal durumlarda	- İnsanların iletişimlerinde kullandıkları cümle kalıplarını ve yapıları sunmak. - Cümlelerin doğruluğunu, iletişimde

⁴⁴ Abdülaziz İbrahim el-'Usayli, *en-Nazariyyâtü'l-Lügaviyye ve'n-Nefsiyye ve Ta'limu'l-Lügati'l-'Arabiyye*, (Riyad: yy, İmam Muhammed b. Suud İslâm Üniversitesi, 1999), 53.

		kullanılmasına özen göstermelidir.	kullanılan dile göre değerlendirmek.
	Arapça ile Türkçe arasındaki farklara dikkat edilmelidir.	Daha önce davranış teorisinde belirtilenler burada da geçerlidir.	Daha önce davranış teorisinde belirtilenler burada da geçerlidir.
	Hedeflenen kalıbın anlaşılması ve taklit edilmesi için tekrar edilmesi.	Daha önce davranış teorisinde belirtilenler burada da geçerlidir.	Daha önce davranış teorisinde belirtilenler burada da geçerlidir.

2.2.3. Bilişsel Teori (Cognitive Theory)

2.2.3.1. Ortaya Çıkışı ve Öncüleri

Bilişsel teori, bireyin nasıl öğrendiği, bilgilerini nasıl hatırladığı ve insanların birbirinden farklı olup olmadığı gibi birçok soruyu gündeme getiren psikolojik bir teoridir. Bu teori, öğrencinin düşünme, algılama, anlama, düzenleme, hazır bulunuşluk, tutumlar ve eğilimler gibi iç zihinsel süreçlerine odaklanır.⁴⁵ Aynı zamanda, dış çevresel faktörleri de göz ardı etmez.⁴⁶

Bu teoriye göre, öğrencinin edindiği bilgilerin farkında olması ve bu bilgileri nasıl edindiğini bilmesi, biliş ötesi faaliyetlerini artırarak eğitim kalitesini geliştirmesine katkı sağlar. Bilişsel teori, bilgi kaynaklarına, öğrenme stratejilerine ve bilgi yapısına şu özellikler aracılığıyla odaklanır: Farklılaşma, düzenleme, bağlanırlık, bütünlüğe, nicelik ve nitelik.⁴⁷

Bilişsel teori öğrenilen bilgilerle pratik yapma, onları ilişkilendirme, hatırlama, kısa süreli bellekten uzun süreli belleğe aktarma; bunlar için yapılan hazırlıklar, yönelimler ve eğilimler gibi öğrenci ile ilişkili iç zihinsel süreçlere odaklanan bilişsel psikoloji teorilerinden biridir.⁴⁸

Bilişsel teori, yirminci yüzyılın ikinci yarısında davranış teorisinin getirdiği ilkelere tepki olarak ortaya çıkmıştır. Bu teorinin en önemli savunucularından biri ise dil öğretimi alanında devrim yapan Noam Chomsky'dir.

Piaget, bilişsel gelişim teorisinin en önemli temsilcisidir. Bu teori, bireyin farklı gelişim aşamalarında bilgi edinme yollarını ve zihinsel stratejilerini açıklar. Bu teori, bireyin dünyayı algılama biçiminin ve düşünme yöntemlerinin bir aşamadan diğerine geçerek değiştiğini varsayar. Dolayısıyla, bireyin yaşamının her aşamasında düşüncesini yönlendiren ve onun algılarını etkileyen, benzersiz düşünme yöntemleri vardır.⁴⁹

⁴⁵ 'Usaylî, *Esâsiyyâtü Ta'limi'l-Lügati'l-Arabiyye*, 52.

⁴⁶ Ömer es-Sadık Abdullah, *Ta'limu'l-Lügati'l-Arabiyye li'n-Nâtikîn bi Gayrihâ*, 21.

⁴⁷ Arafât, "en-Nazariyyetü's-Sülûkiyyetü'l-Bünyeviyye", 59.

⁴⁸ 'Usaylî, *Esâsiyyâtü Ta'limi'l-Lügati'l-Arabiyye*, 52.

⁴⁹ Arafât, "en-Nazariyyetü's-Sülûkiyyetü'l-Bünyeviyye", 59.

2.2.3.2. İlkeleri

Bilişsel teorinin en önemli ilkeleri ise şunlardır:⁵⁰

- İnsanlar, dil öğrenmelerine yardımcı olan doğuştan gelen bir yetenekle donatılmıştır.
- Dil konusunda insanlar arasındaki farklılığın nedeni çevre değil, onların dil yetenekleridir.
- Dil öğrenimi uyarıcılara bağlı değildir.
- Dilin yüzeysel yapısıyla değil, derin yapısıyla ilgilenir.
- Hata, öğrenme sürecinde ve başarısında önemli bir unsurdur.
- Dil öğretimi ve öğrenimi sürecinde tekrarlar, pekiştirme ve taklit önemli değildir.
- İnsanlar dili analiz ve dilbilgisi yoluyla öğrenirler.
- Dil öğreniminde anlama önem verilmelidir.
- Çoğu dilde ortak olan kurallara dikkat edilmelidir.
- Öğrenme, öğrencinin zihinsel ve bilişsel yeteneği ile ilgilidir.

2.2.3.3. Etkileri ve İkinci Dil Öğrenimine Yansımaları

Bilişsel teori, yabancı dil öğretiminde ister ana dil ister ikinci bir dil olsun, dilin kazanılması, öğrenilmesi, öğretilmesi konusunda en yeni ve en modern teoridir. Ayrıca günümüzde dil eğitimi ve öğretimi metotlarının birçoğuna esas teşkil etmektedir. Çünkü bu teori psikodilbilimi alanında yapılan araştırmaların sonucu olarak ortaya çıkmıştır.

O'Malley ve Chamot ikinci dil öğreniminde bilişsel teoriyi uygulamanın genel faydalarını şu şekilde belirtmektedir:⁵¹

- Öğrenme aktif ve dinamik bir eylemdir. Kişi problemleri çözmek için birçok strateji, yöntem ve bilgiden yararlanır.
- Dil, bilişsel ve karmaşık bir yetenektir. Bilgilerin depolanması ve öğrenilmesi ilgili konularda diğer karmaşık yeteneklerle ortak özelliklere sahiptir.
- Dil öğrenimi, başlangıçtaki farkındalıktan itibaren aşamalı bir ilerleme gerektirir.

Son olarak ifade etmek gerekir ki bilişsel teori; belirsizliği, yalnızca gramer yönüne önem vermesi ve hiçbir bilimsel kanıtı olmayan birçok hipoteze dayanması nedeniyle eleştirilmektedir.

2.2.3.4. Arapçanın Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Bilişsel Teoriden Yararlanma Yöntemleri

Arapçanın ikinci dil olarak öğretilmesi alanında, bilişsel teoriden şu hususlarda istifade etmek mümkündür:

- Arapça öğretmeni, eğitim sürecinde öğrencilerin hatalarından faydalanmalı ve bu hatalara çözümler üreterek öğrencilerin becerilerini geliştirmelidir.
- Dil bilgisinin (nahiv) analiz ve hata düzeltme yoluyla öğretilmesi, öğrenme sürecinin başarısında büyük rol oynamaktadır. Bu yüzden Arapça öğretmeni,

⁵⁰ Muhtâr Tahir Hüseyin, *Ta'limü'l-lügati'l-'Arabiyye li Gayrin'n-Nâtikîn bihâ*, 114-121.

⁵¹ Rosamond Mitchell vd., *Nazariyyatu Te'allümü'l-Lüğati's-Sâniye (Second Language Learning Theories)*, çev. İsa b. 'Ude b. 'Atiyetullah eş-Şeryüfi (Riyad: yy, Melik Suud Üniversitesi, h. 1425), sy.

analiz ve hata yöntemini kullanmaya özen göstermelidir.

Tablo 3. Bilişsel teoriden yararlanarak Türk öğrencilere Arapça öğretim uygulaması.

Teori	Bilişsel Teorinin İlke ve Fikirleri	Öğretmenin Görevi	Etkinlik ve Uygulama Şekli
Bilişsel Teori	Hata, öğrenme sürecinin bir parçasıdır.	Öğretmen, öğrencilerin hatalarıyla nasıl başa çıkacağı konusunda düşünce tarzını geliştirmeli ve bu hatalardan yararlanarak öğrenme sürecini ilerletmelidir.	- Arapça öğrenmenin ilk aşamalarında iki tür hata vardır: Anlamı değiştiren hata ve dilbilgisi hatası. Anlamı değiştiren hata anlamda bozulmaya neden olduğu için düzeltilmelidir. Ancak bu düzeltme öğrenciyi arkadaşlarının önünde utandırmadan yapılmalıdır. Örneğin, öğrenci "اكلت" derse, anlam hatası olduğu için bu hatayı düzeltiriz. Ancak öğrenci "اكلت" yerine "موزاً" gibi bir dilbilgisi hatası yaparsa, hatayı dolaylı bir şekilde düzeltiriz ve "Aferin، اكلت موزاً" demek daha doğru" diyebiliriz. - Hataların düzeltilmesi doğrudan yapılmamalı ve öğretmen, öğrencinin bilgi düzeyi çerçevesinde hataları düzeltmelidir. Öğrenci henüz ilgili kuralı öğrenmediyse hata düzeltilmemelidir.
	Analiz, bir öğrenme yöntemidir.	Öğretmen, öğretimde tümevarım yöntemini izlemelidir.	- Öğretmen, örnekten yola çıkarak kurala ulaşır.
	Öğrencileri etkileşime girmeye teşvik etmek.	Öğretmen, ders sırasında etkileşimin ve katılımın önemine dikkat çekmelidir.	- Aşağıdaki kelimeleri kullanarak kendi cümleleri oluştur. - Dersin konusu hakkında bolca soru sormak. - Öğrencilerden derste öğrendiklerini taklit etmelerini istemek. - İş birlikli öğrenme.

2.2.4. İşlevsel Teori (Function Theory)

2.2.4.1. Ortaya Çıkışı

Bu teori, dil öğreniminde işlevsel yönelimler olarak da bilinen birkaç eğilimden meydana gelmektedir. Her bir yönelim, işlevsel teorinin bir aşamasını veya bir görüşünü temsil etmektedir. Bu teori ve onun bileşenleri; ikinci dil öğreniminin, birbiriyle ilişkili ve doğal iletişim durumlarının sonucu olarak meydana geldiği fikri üzerine kurulmuştur. Bu durumların analiz, bir araya getirme, dahil etme ve bağlantı kurma gibi görevler ise kişinin dil öğreniminde karşılaştığı zorlukları aşması içindir.⁵²

⁵² 'Usaylı, 'İlmu'l-Lügati'n-Nefsi, 293.

2.2.4.2. Modelleri

Bu teorinin en önemli modelleri ise şunlardır:

1. Rekabet Modeli: İkinci dil öğrenme aşamasında öğrencinin davranışlarını açıklamaya çalışan modeldir. Doğuştancı (fitri) geleneğin önemseydiği yeterlilik yorumundan ziyade performansta ortaya çıkar. Bu modelin temsilcileri şunları savunmaktadır:

- İnsanın bir dil öğrenmesi için bazı özel dilsel yeterliliklere sahip olması gerekmez. Zira bunlar öğrencinin genel bilişsel yeteneklerinin ve mekanizmalarının bir parçasıdır.
- Dil öğrenimi kavrama ve bellek gibi dil girdisi ile bilişsel mekanizmaların birbiriyle etkileşimi sonucu gerçekleşir.

Ayrıca bu modele göre dil öğrenimi öğrencinin bir yapının (terkibin) bağlantısını şu iki açıdan kurma yeteneğine bağlıdır:

- Belli bir mana ifade etmek için dilsel bağlamda kullanmak üzere uygun yapıyı belirlemek.
- Belirli bir yapının taşıdığı anlamı bulmak.

Dil öğrenen kişi bu hedefi gerçekleştirebilmek için, dil girdisinden elde ettiği dört etkenden yardım alır. Bunlar; kelimelerin düzenlenmesi (cümlede), sözlüksel terim ve kavramlar, kelime yapısı bilgisi (sarf) ve mahreçler (ten'ım – التنعيم). Bu dört unsurun önem dereceleri diller arasında farklı olduğu gibi bir dilin kendi içinde de değişkendir.⁵³

2. Yeterlilik Modeli: Dan Slobin'in ana dilin öğrenimini, ikinci dil öğrenimi üzerinden açıklamak için önerdiği ilkelerin uygulanmasının sonucu ortaya çıkmıştır. Bu ilkeler dil öğrenimini dilin bileşenlerini ve yapılarını kullanma esasına göre açıklar. Bu ilkelere göre bu dil bileşenlerini ve yapılarını kolaylıkla anlayan kişi aynı zamanda onları kolayca uygulamaktadır. Sonuç olarak, bu yapıları diğerlerine kıyasla daha erken bir aşamada tam olarak elde etmiş ve öğrenmiş olmaktadır.

Bu modelin temsilcilerinden olan Anderson'a göre ikinci bir dil öğrenimi iki temel etkinlik sonucu meydana gelir: Bunlar yeterlilik ve yeterliliğin çözülmesidir.

- Birinci aşamada kişi geçmişinden ve daha önce elde ettiği bilgilerden yola çıkarak bunların dil bağlamını anlamaya, açıklamaya ve kullanmaya çalışır. Bu etkinliğin sonucunda bağlam anlaşılabilir ve kullanılabilir hale gelir. Bu davranış bazı araştırmacılara ve özellikle de Schumann'a göre hedeflenen dilin erken öğrenme aşamasında kişinin dilleri melezleştirmesine (dillerin karışması) sebep olur.
- İkinci aşamada ise öğrenen kişi dil bağlamından yola çıkarak kendi dönemsel dil sistemini ve tekniğini şekillendirir. Duyduğu yapı ve kalıbı belirleyen kural ve kaideleri arayarak anlamaya ve çıkarım yapmaya çalışır. Bu davranış ise öğreneni dilleri karıştırma (melezleştirme) hatasına düşmekten korur veya bu hataya düşmüşse de bunu çözmesini sağlayarak onu kurtarır.⁵⁴

⁵³ 'Usaylı, 'İlmul-Lügati'n-Nefsi, 294.

⁵⁴ 'Usaylı, 'İlmul-Lügatin-Nefsi, 295.

2.2.4.3. İlkeleri

İşlevsel teorinin en önemli ilkeleri şunlardır:

1. Dili, işlevsel anlamı ifade etmekte kullanılan bir araç olarak görür.
2. Dil öğretiminde iletişim etkinliği (communication) bu teoriye dayanır.
3. Bu teori dilin sadece gramer (nahiv) özellikleri dışında anlamsal ve iletişimsel yönüne de vurgu yapmaktadır.
4. Dil öğretiminin içerik veya malzemesinin tanınlanmasını sağlar. İşlevsel teori ayrıca, yapı ve dilbilgisi öğelerinden ziyade anlam ve işlev kategorileri aracılığıyla içeriğin veya malzemenin düzenlenmesini sağlar.

2.2.4.4. Arapçanın Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Bilişsel Teoriden Yararlanma Yöntemleri

Arapçanın ikinci dil olarak öğretilmesi alanında, fonksiyonel teoriden şu hususta faydalanmak mümkündür:

Arapça öğretmeni, Arapçanın kullanıldığı bağlama önem vermeli ve öğrenciyi kelimeleri nasıl seçeceğini, nasıl düzenleyeceğini öğretmelidir. Ayrıca öğrencinin iletişimdeki amacına ulaşmasında, önceden sahip olduğu dil bilgisi (nahiv) kuralları ve dile dair genel bilgilerden nasıl yararlanacağını ona öğretmelidir.

Tablo 4: İşlevsel teoriden yararlanarak Türk öğrencilere Arapça öğretim uygulaması.

Teori	Davranış Teorisinin İlke ve Fikirleri	Öğretmenin Görevi	Etkinlik ve Uygulama Şekli
İşlevsel Teori	Öğrencinin bilgi birikimine önem vermek.	Öğretmen, öğrencinin bilgi birikimini derslerinde değerlendirmelidir.	- Öğretmen, orta ve ileri düzey derslerin girişinde, öğrencinin dersin konusu hakkındaki bilgi düzeyini belirlemek için beyin fırtınası yöntemine başvurmalıdır. Ayrıca öğrencileri, birçok konuda öğrenme, bu konular hakkında konuşma ve yazma konusunda Türkçe bilgilerini nasıl kullanacakları konusunda eğitir.
	Anlama ve öğrenmede bağlamdan yola çıkmak.	Öğretmen, anlamayı sağlamak için öğrenciyi bağlamdan ve metinden yararlanmaya yönelik eğitmelidir.	- Örneğin, bir öğrenci bir kelimenin anlamını sorduğunda, öğretmen kelimeyi doğrudan açıklamak yerine, öğrenciden anlamını bulmasına yardımcı olacak bazı stratejileri kullanmasını isteyebilir. Bu stratejiler arasında kelimenin kökünü aramak, önceki ve sonraki cümleyi okumak, eş anlamlısını veya zıddını bulmak vb. yer alır.

2.2.5. Söylem Teorisi (Discourse Theory)

2.2.5.1. Ortaya Çıkışı

İkinci dil öğrenimini açıklayan teorilerden birisi olan söylem teorisi, Halliday'ın belirttiği gibi işlevsel teorinin yorumlanmasına dayanmaktadır. Zira Halliday'e göre

çocuk, çevresindeki kişilerle doğal bir iletişime geçerek ana dilinin gramerini kullanır ve onu öğrenir. Bu görüşe dayanarak, bu teorinin bânisi Hatch, ikinci dili öğrenen kişinin, eğer onu kullanma motivasyonuna sahipse, onu o dildeki gerçek iletişim yoluyla edindiğine inanmaktadır. Ona göre, öğrenci bir görevi başardığında veya bir hedefine, isteğine ulaştığında motivasyonu artar.

2.2.5.2. İlkeleri

Hatch, öğrencinin dil girdisinin ve kullanmanın dil öğrenimini kontrol ettiği kanaatindedir. Bu yüzden dil öğreniminin aşağıdaki ilkelere göre konuşmaya bağlı olduğu görüşündedir:

1. İkinci dilin yapıları kademeli bir doğal seyre göre gelişir.
2. Hedeflenen dili konuşanlar, o dili öğrenenlerle konuşurken konuşmalarını onların dil düzeyine göre uyarlar ve sadeleştirirler.
3. Buna göre, ikinci dili öğrenen; ondan yaygın, kolay, kademeli ve seviyesine uygun olanı alır ve ondan sadece dinleyicilerin hedef dilin konuşmacılarından anlayacağı açık yapılarda kullanabildiği kadarını kullanır.
4. Doğal ilerleme, doğal bilişselcilerin belirttiği gibi, bu ilerlemeyi doğuştan gelen bir bilişsel çalışma yoluyla incelemeye gerek kalmadan, konuşmanın kendisi veya iletişimin doğası tarafından dayatılmıştır.⁵⁵

2.2.5.3. Arapçanın Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Söylem Teorisinden Yararlanma Yöntemleri

Arapçanın ikinci dil olarak öğretilmesi alanında, söylem teorisinden şu hususlarda faydalanmak mümkündür:

- a. Arapça öğretmeni, öğrencilerine ve onların eğilimlerine uygun eğitim materyali seçmelidir, çünkü bu onları öğrenmeye sevk edecektir.
- b. Arapça öğretmeni, öğrencilerin seviyelerini dikkate almalı ve Arapça eğitim ve öğretiminde buna göre bir yol çizmelidir.

Tablo 5. Söylem teorisinden yararlanarak Türk öğrencilere Arapça öğretim uygulaması.

Teori	Söylem Teorisinin İlke ve Fikirleri	Öğretmenin Görevi	Etkinlik ve Uygulama Şekli
Söylem Teorisi	Kademeli ilerleme	Öğretmen, bütün derslerinde öğrencilerin seviyesini göz önünde bulundurmalıdır.	- Bilgileri sunarken, kolaydan zora, yaygın olandan daha az kullanılanlara, öğrencinin ilgi ve eğilimlerine hitap eden konulardan başlamaya özen gösterilmelidir. Ayrıca, öğrencinin iletişimde en sık kullanılan dilbilgisi kurallarına da öncelik verilmelidir.
	Girdi adedi, dil	Öğretmen, öğrencilere uygun seviyede bir dil	- Öğrencilere sunulan kelime sayısı, öğrencinin bu kelimeleri kullanma ve

⁵⁵ Susan M. Gass - Larry Selinker, "Mukaddime 'Âmme", *İktisâbu'l-Lügati's-Sâniye*, (Second Language Acquisition: An Introductory Course), çev. Mâcid el-Hamd, (Riyad: Suud Melik Üniversitesi, 1. Baskı), 2009, I / 310-320; 'Usayli, 'İlmul-Lügatin-Nefsi, 285-286.

	ediniminde önemli bir rol oynar.	girdisi sağlamalıdır.	işlevsel hale getirme yeteneğiyle ilişkilidir. - Dil girdisinin çok olmasından kastımız, öğrencilere onlarca kelime ve yapı sunmak anlamına gelmez. Örneğin, dersimiz aile hakkında ise, öğrenci aile hakkında okuyacak, dinleyecek, konuşacak ve yazacaktır. Bu süreçte, öğrencilere aileyle ilgili yeni ve uygun kelimeler sunulacaktır.
--	----------------------------------	-----------------------	---

2.2.6. Monitör (İzleme) Teorisi (The Monitor Theory)

2.2.6.1. Ortaya Çıkışı

İkinci dil öğrenimini açıklayan teorilerden bir diğeri Monitör Teorisi'dir. Bu teori başlangıçta Amerikalı uygulamalı dilbilimci Stephen Krashen tarafından geçen yüzyılın yetmişli yıllarının sonlarında ikinci dilin edinilmesini ve öğrenilmesini açıklamak için geliştirilen bir hipotezdi.

2.2.6.2. Hipotezleri

Monitör teorisi en meşhur teorilerden biri olup beş hipoteze dayanmaktadır.⁵⁶

1. Dil edinimi ve dilin öğrenilmesi süreçlerinin birbirinden ayrılması. Bununla ikinci dil öğreniminin kendiliğinden ve dolaylı bir üslup olduğu ve tıpkı bir çocuğun ana dilini öğrenmesinde olduğu gibi öğrencinin dilsel girdiyi anlayıp gerçek iletişimde kullanmasıyla oluştuğu kastedilmektedir. Öğrenme ise dilbilgisi, formüller ve kelime dağarcığı içeren eğitim materyallerinde öğrenciye sunulan, duygu odaklı, sistematik olarak yönlendirilen bir süreçtir. Krashen'e göre bu öğrenme süreci dilin öğrenilmesini sağlamaz. Aynı şekilde dilin kazanımı öğrenmenin bir sonucu olarak gerçekleşmez.
2. Dil ediniminde fitri kademelendirme hipotezi. Bu hipoteze göre; ikinci dilin öğrenilme süreci, anadili, kültürel veya sosyal geçmiş ne olursa olsun, öğrencinin zihnine yerleştirilmiş doğuştan gelen doğal bir seyirde ilerler ve eğitim bu geçişin gidişatını değiştirmez.
3. Gözlemci hipotezi. Krashen, gözlemci ile öğrencinin konuşmasında, hata yapmasını engellemek ve hata yaptıktan hemen sonra düzeltmek için kullandığı zihinsel aracı ifade eder. Krashen, gözlemcinin şu üç koşulu yerine getirmesini istemektedir: Gözlem için yeterli zamanın olması, öğrencinin şekle ilgi duymasını sağlaması ve öğrenciye dil kurallarına ilişkin bilgi kazandırması.
4. Dilsel girdi hipotezi. Bu hipotez, öğrencinin hedef dilde anlaşılır ve mevcut yeterliliğine eşit veya biraz daha fazla bir girdiye maruz kalması anlamına gelir. Krashen, bu girdinin, öğrenciye dayatılan kurallara bağlı değil, konuşmanın konusu ve bağlamıyla ilgili olmasını şartını koşmuştur.
5. Duygusal filtre hipotezi (duygu filtresi). Duygusal filtre, öğrencinin ikinci dili öğrenmesi veya dilsel girdi alması esnasında, psikolojik durumunu gösteren ve kontrol eden hayali psikolojik bir filtreleme sistemidir. Öğrencinin dilsel girdiyi alış esnasında; stres derecesi, öğrenmeye yönelik motivasyon ve özgüven düzeyi gibi psikolojik faktörler, bu sistemin genişlemesine ya da daralmasına neden olur.

⁵⁶ 'Usaylı, 'İlmul-Lüğatin-Nefsi, 287-290.

Psikolojik rahatlık, güçlü motivasyon ve yüksek özgüven durumlarında, öğrencinin filtresi genişler ve dilsel girdiyi anlar, kabul eder ve onu edinir. Stres, motivasyon zayıflığı, özgüven kaybı gibi durumlarda ise bu sistem daralır veya kapanır, dolayısıyla dilsel girdiyi kabul etmez, kabul etse bile onu anlamaz ve dolayısıyla edinemez.

2.2.6.3. Dil Öğretimi Hakkındaki İlkeleri ve Yaklaşımları

Bu beş hipotezin dil öğretimine ilişkin açık tasavvurları bulunmaktadır. Bu tasavvurları şöyle özetlemek mümkündür:

1. Mümkün olduğunca çok miktarda anlaşılabilir girdiler sağlanmalıdır.
2. Kavramaya yardımcı olan her şey, önemli kabul edilmelidir.
3. Sınıfta sadece dinleme ve okumaya ağırlık verilmelidir. Konuşma ise uygun zamanda ön plana çıkarılmalıdır.
4. Duygusal filtreyi genişletmek için, öğrencinin işi kalıplardan ziyade hedeflenen iletişime odaklanmak olmalı ve rahat bir sınıf atmosferi yaratmaya katkıda bulunmak için dil girdisi eğlenceli hale getirilmelidir.⁵⁷

Krashen, bu teorisinde, öğrencinin hedef dili, o dilin konuşulduğu ana topraklarda ve doğal iletişim yoluyla öğrenmediği sürece ikinci dil ediniminin tam anlamıyla gerçekleşmeyeceğini ifade etmiştir. Ayrıca, sınıflarda sistematik eğitim alan bir kişinin, sınıf ortamı o dilin doğal çevresine benzer hale getirilmedikçe, dili etkili bir şekilde öğrenemeyeceğini vurgulamıştır.⁵⁸

2.2.6.4. Arapçanın Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Monitör Teorisinden Yararlanma Yöntemleri

Arapçanın ikinci dil olarak öğretilmesi alanında, monitör teorisinden şu hususta istifade mümkündür:

Arapça öğretmeni, öğrenciyi eğitim düzeyine uygun iletişim ortamlarında dille tanıştırmalı ve Arapçayı, anadilini öğrendiği tarza benzer bir tarzda öğretmelidir. Bu bağlamda, önce öğrencinin dinleme becerilerini geliştirmeye yönelik faaliyetler yapmalı, varsa hatalarını düzeltmeli ve daha sonra da yeni kelimeler ile öğrenmesinde yardımcı olacak kalıplar öğretmelidir. Ayrıca, öğrenci için doğal ve psikolojik açıdan rahat bir ortam sağlamaya özen göstermelidir.

Tablo 6. Monitör teorisinden yararlanarak Türk öğrencilere Arapça öğretim uygulaması.

Teori	Monitör Teorisinin İlke ve Fikirleri	Öğretmenin Görevi	Etkinlik ve Uygulama Şekli
Monitör Teorisi	Özdenetim	Öğretmen, öğrenciyi konuşurken ve yazarken öğrendiği dil kurallarına dikkat etmeye yönelik eğitmelidir.	- Arkadaşının düzeltmesi. - Kendisinin düzeltmesi. Öğretmenin hatayı gösterip düzeltmeyi

⁵⁷ Jack C. Richards vd., *Mezâhib ve Tarâik fi Ta'limi'l-Lüga (Approaches and Methods in Language Teaching)*, çev. Mahmud İsmail es-Sinî, vd., (Riyad: Dâru Âlemü'l-Kütüb, 1. Baskı, 1410/1990), 259.

⁵⁸ 'Usaylî, *'İlmul-Lüğatin-Nefsi*, 290.

	Psikolojik yönleri önem vermek.	Öğretmen, öğrencilerin psikolojik durumlarını dikkate alarak onları öğrenmeye teşvik etmelidir.	öğrenciye bırakması. - Konu, öğrencilerin ilgi ve eğilimlerine uygun mu? - Dersin sunumu için zaman uygun mu?
--	---------------------------------	---	---

2.2.7. Hataların Analizi Teorisi (Error Analysis Theory)

2.2.7.1. Dil Öğretimi Hakkındaki İlkeleri ve Yaklaşımları

Hataların analizi teorisi şu etkenlere dayanmaktadır:

- Gerçek hataları tespit etme ve bunları, dili kullanırken kasıt olmadan yapılan veya özensizliğin neden olduğu hatalardan ayırma.
- Bu hataları tanımlama ve (ses, gramer, yapı, izafet hataları ile cümle ve kelimelerin yer değiştirilmesi veya yanlış düzende yazılmalarından kaynaklanan hatalar şeklinde) sınıflandırma.
- Bu hataların nedenlerini belirleme: Bu hatalar, ana dile müdahaleden mi, yoksa ikinci dilin kendi biçimlerine müdahaleden mi kaynaklanıyor? Yoksa öğrencinin eğitim durumundan mı, ana dilin kendisinden mi kaynaklanıyor?⁵⁹

2.2.7.2. Arapçanın Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Hataların Analizi Teorisinden Yararlanma Yöntemleri

Arapçanın ikinci dil olarak öğretilmesi alanında, hataların analizi teorisinden şu hususta faydalanmak mümkündür:

Arapça öğretmeni, öğrencilerin hatalarını kaydetmeye, sınıflandırmaya ve eğitim sürecini geliştirmede bunlardan yararlanmaya önem vermelidir. Ayrıca öğrencilerin problemlerini çözmeye özen göstermelidir. Tüm bunların ise öğretim yöntemlerinin çeşitlendirilmesi ve sürekli problemlerin çözümüne yönelik alıştırmaların yapılması ile gerçekleştirilmesi mümkündür.

Tablo 7. Hataların analizi teorisinden yararlanarak Türk öğrencilere Arapça öğretim uygulaması.

Teori	Hataların Analizi Teorisinin İlke ve Fikirleri	Öğretmenin Görevi	Etkinlik ve Uygulama Şekli
Hataların Analizi Teorisi	Hataların sınıflandırılması.	Öğretmen, hataları dikkatle gözlemlemeli ve bunları sınıflandırarak uygun etkinlikler geliştirmelidir.	- Ses hataları - Yazım hataları - Dilbilgisi ve çekim hataları - Bağlam hataları

⁵⁹ Harma - Haccâc, "el-Lügâtü'l-Ecnebiyye Te'allumühâ ve Ta'limuhâ", 78.

2.2.8. Geçiş Dili Teorisi (Interlanguage Theory)

2.1.8.1. Dil Edinimine Dair Yorumları

Geçiş dili teorisi, ara dil⁶⁰ ve bu dilin özellikleri ışığında ikinci bir dil öğrenimini açıklayan teorilerden biridir. Bu teorinin ikinci bir dil edinme konusundaki yorumuna gelince, Barry McLavin tarafından erken dönem ve modern yorumlar olarak sınıflandırılmıştır. Bu tasnifin en önemli yorumlar ise şunlardır:⁶¹

a. Geçiş dili, öğrenme stratejileridir. Bu yorum, Selinker'in, geçiş dilinin, öğrencinin ikinci dili, onu konuşanların yaptığı gibi üretme girişiminden kaynaklanan bağımsız bir dil sistemi olduğunu açıkladığı görüşüdür. Onun yorumuna göre bu dil şu beş bilişsel süreçten oluşur:

1. Ana dildeki sistemlerin hedef dile aktarılması, böylece öğrencinin ikinci dilinde, ana dilinin sistemlerinin müdahalesi sonucu özellikler ortaya çıkması.
2. Öğrencinin ikinci dildeki diğer kalıplar üzerinde yaptığı alıştırmalar sonucunda ikinci dilin bazı özellikleri oluştuğunda, bu alıştırmaların etkilerinin ikinci dile aktarılması.
3. İkinci dil öğrenme stratejileri. Bunlar, öğrencinin ikinci dili öğrenirken izlediği bazı yöntemler sonucunda ortaya çıkan ikinci dile ait bazı özelliklerdir.
4. İkinci dilde iletişim stratejileri. Bunlar ise öğrencinin ikinci dilde iletişim kurarken kendi yöntemlerini izlemesinin bir sonucu olarak ikinci dilde ortaya çıkan belirli özelliklerdir.
5. Genellemeye mübalağa. Bu, öğrencinin; ana dilindeki kuralları, ikinci dilde bu kuralların uygulanmadığı kalıplara ve yapılarla genellemesinin bir sonucu olarak belirli özelliklerin ortaya çıkmasıdır.

Slinker bu aşamada öğrencinin dilinin kemikleşmeye maruz kalabileceğini (yani öğrencinin dil gelişiminin kısmen veya tamamen durabileceğini) ifade etmektedir.

b. Geçiş dili, kurallarla yönetilen kodlanmış bir davranıştır. Bu yorum, Ajmiyan'ın görüşüdür. Bu aşamada öğrencinin dilini inceleyip ilmi olarak analiz ederek, geçmekte olduğu gelişme aşamalarını ve bu aşamaların özelliklerini belirlemek için doğal dil sistemlerinin yanı sıra dilbilimsel olarak da analiz edilmesi gerekmektedir.

c. Geçiş dili, bir grup dil yöntemlerinden oluşur. Tyron tarafından ileri sürülen bu yorum, dil yetilerinin geçiş dilindeki etkisi açısından Ajmiyan'ın yorumuna benzer, ancak buna aşamalı dilin kullanımına bağlı olarak dilbilimsel yöntemlerle analiz edilebileceğini de eklemiştir. Öğrencinin konuşmasının, ya öğrenciyi belirli kalıpları kullanmaya zorlayan bağlam nedeniyle ya da öğrenciyi konuşturmada izlenen görev ve yöntem nedeniyle düzenli olarak değiştiğini savunmaktadır.

d. Düzenlilik, değişim veya çeşitlilik. Bu yorum, geçiş dilinin modern yorumlarından biridir ve Andersen, Hiltensam, Hebner ve Ellis tarafından yürütülen bir takım çalışma sonucunda ortaya çıkmıştır. Bu çalışmalar, geçiş dilinde başka bazı özelliklerin varlığını ispatlamada kullanmak için öğrencinin kendi dilindeki özellikleri araştırmaya ve ilkinin

⁶⁰ Ara dil tabiriyle yabancı öğrencinin Arapçayı öğrendiği ve edindiği gelişim aşamaları sürecinde kullandığı dil kastedilmektedir.

⁶¹ 'Usayli, 'İlmul-Lüğatin-Nefsi, 296-301.

yokluğunun ikincisinin de yokluğuna işaret ettiğiinden emin olmaya önem vermiştir. Ayrıca çalışmalarda, çıkarımsal kalıp yöntemleri kullanılmış olup bu yolla ilgili ve gerekli kelimeler elde edilmiştir.

2.2.8.2. Arapçanın Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Geçiş Dili Teorisinden Yararlanma Yöntemleri

Arapçanın ikinci dil olarak öğretilmesi alanında, geçiş dili teorisinden şu hususlarda istifade mümkündür:

- Arapça öğretmeni öğretim sürecinde, Arapça ile ortak noktalarını kavrayarak, öğrencinin ana dilinden faydalanmalıdır.
- Arapça öğretmeni, öğrencinin dilsel kemikleşme aşamasına (yani dilini geliştirme yeteneğinin durması) ulaşmaması için kendisine yönelik öğrenme stratejilerini öğretmeye özen göstermelidir.

Tablo 8. Geçiş dili teorisinden yararlanarak Türk öğrencilere Arapça öğretim uygulaması.

Teori	Geçiş Dili Teorisinin İlke ve Fikirleri	Öğretmenin Görevi	Etkinlik ve Uygulama Şekli
Geçiş Dili Teorisi	Öğrencinin dil bilgisinden yararlanmak.	Öğretmen, Türkçe ve Arapça arasındaki ortak unsurlardan faydalanmalıdır.	- Bu konu, davranışsal teoride belirtilmiştir.
	Öğrenme stratejilerine önem vermek.	Öğretmen, öğrencileri öğrenme stratejilerini kullanmaları için eğitmelidir. Böylece öğrenme süreçlerinde başarılı olabilirler.	- Öğrenciyi her beceri için öğrenme stratejileri konusunda eğitmek. Örneğin dinleme becerisi için Arapça telaffuzu hızlıca Türk harfleriyle yazmak, semboller kullanmak, dinleme sırasında cümleleri yazmaktan kaçınmak gibi stratejiler öğretmek.

3. Sonuç

Dil öğrenmenin günümüzdeki önemine binaen anadilin ve ikinci dilin öğrenimini açıklayan teorileri ele almış bulunmaktayız. Amacımız ise çağın hızına ayak uydurarak diğer halklarla temasa geçmek, kültürlerini, deneyimlerini ve medeniyetlerini öğrenerek bunlardan yararlanmaktır. Günümüzde öğretmenin ve eğitim müfredatı geliştiricisinin bu teorileri bilmesi zorunlu hale gelmiştir. Ayrıca dilleri nasıl öğrendiğimizi açıklayan tek bir teori olmadığı için, öğretmenin; ulaşmaya çalıştığı hedeflere uygun olan bir teoriyi seçmesi gerekmektedir.

Arapça öğretimi sürecinde bu teorileri kullanmanın yararlarını aşağıdaki noktalarda özetlememiz mümkündür:

- Özellikle ilk seviyelerde önemi nedeniyle tekrar, taklit ve alıştırmalara önem verilmesi gerekmektedir.
- Öğrenme etkinliklerinde Arapça ile öğrencinin ana dili arasındaki farklılıklara dikkat edilmelidir.
- Dil çalışmaları geliştikçe, öğrencilere dilin kurallarının birçoğunun geliştiğinin

- anlatılması gerekmektedir.
4. Belirli bir dilsel kalıpla ilgili birçok örnek verilmelidir. Öğrencilerinin kuralı anladığından emin olmak için onlara sorular sorarak onların cevaplarından kuralı ne ölçüde anladıkları tespit edilmelidir.
 5. Dil öğretiminde kavramanın önemi vurgulanmalıdır.
 6. “Alıştırmaların, becerilerin aktarılmasında önemli bir etkisi vardır” ilkesine güvenilmelidir.
 7. Anlamlara dikkat edilmeli, anlamlar belirli biçim ve formülle sunulmalıdır.
 8. Karmaşık yapılardan önce kolay yapıların öğretilmesi için nahiv unsurları yavaş yavaş tanıtılmalıdır.
 9. Hedef dilin kalıplarının, öğrencinin günlük yaşamında deneyimlemesi mümkün olan sosyal ve iletişimsel olaylar içinde sunulması gerekmektedir.
 10. Öğretmenin model olması yani öğrencinin takip edebileceği bir model sunması gerekmektedir.
 11. Öğretmen, eğitim sürecinde ilk aşamalardan itibaren dilde iletişimsel yeterlilik oluşturmaya dikkat etmelidir.
 12. Öğretmen, dil öğretimi için aktiviteler seçerken öğrencilerin istek ve hedeflerini dikkate almalıdır.
 13. Üretimin temelleri konusunda eğitim; tümevarım ve tümdengelim kuralları, doğallaştırma alanları ve genelleme ilkelerinin öğretimi yoluyla dil öğrenimi alanında öğrencilerin zihinsel yeteneklerinin geliştirilmesi gerekmektedir.
 14. Öğrenme, öğrenci için anlamlı hale getirilmelidir. Bu ise yapıları tekrarlayıp ezberlemeden önce anlam yönüne odaklanıp öğrencinin onu anladığından emin olmayı, önceki deneyim ve bilgileriyle ilişkilendirmeyi gerektirmektedir.
 15. Öğretmen, öğrencilerine yeni bilgileri sunmadan önce dilin genel kuralları, özelde ise hedef dilin kuralları ve unsurları hakkında onların bildiklerinden yola çıkmalıdır.
 16. Öğretmen, öğrenciler arasındaki bireysel farklılıklara dikkat etmelidir.
 17. Dilsel hataların düzeltilmesi sınıftaki dilsel etkinliğin önemli bir parçasıdır. Ancak bu, doğru yollarla yapılmalıdır.
 18. Öğretmen, dil öğretiminin amacının öğrencinin şu dört açıdan iletişimsel yeterliliğini geliştirmek olduğunu bilmelidir: Kapsamlı iletişim kavramı ışığında dilbilgisi yönünden yeterlilik, söylem yeterliliği, toplumdilbilimsel yeterlilik ve stratejik yeterlilik. Öğrencinin davranışını gözlemlemek veya çevre, öğretmenler, eğitim müfredatı gibi onu kuşatan dış faktörleri kontrol etmek... Tüm bunlar, becerilerin geliştirilmesi için tek başına yeterli değildir.
 19. Öğretmen, yabancı dil öğretimi ve öğreniminin, taklit ve ezberleme yoluyla oluşturulan, uyarıcı-tepkiye ya da ödül-cezaya bağlı resmi, otomatik bir davranış olmadığını; onun dilsel, psikolojik ve toplumsal süreçlerin bir araya geldiği karmaşık zihinsel ve bilişsel süreçler bütünü olduğunu bilmelidir. Öğrencinin dışsal davranışı onun görünen özelliklerinden yalnızca biridir.
 20. Öğretmen, dilin şekilsel yapısı işlevsel dilbilgisine önem vermeli ve bunu bazen doğrudan bazen de dolaylı yollarla öğrencilere sunmalıdır.
 21. Öğretmen, dilsel biçimi ihmal etmeden, eğitim sürecinin amacı ve iletişimin temeli olan anlama önem vermelidir.
 22. Öğretmen, dört beceriye önem vermeli, bunları eş zamanlı ve bütünlük bir şekilde geliştirilmelidir. İletişim sürecine hizmet eden açık nedenler dışında, bir beceriye diğer becerilere göre öncelik vermemelidir.

23. Öğretmen, müfredatı öğrencinin gerçek ihtiyaçlarına göre oluşturmalı, onun motivasyonunu yükseltmeli, iletişim becerilerini geliştirmeli, dilin gerçek yaşam durumlarında sürekli kullanımını sağlamalıdır.
24. Öğretmen, gramer bilgisini işlevsel olarak ve öğrencinin ihtiyaç duyduğu canlı yaşam durumlarında öğretmeye odaklanmalıdır. Grameri ve yapıları katı bir şekilde öğretmemelidir. Zira bu dilsel iletişimi engellemektedir. Öğretmen; kaşlarını çatmak, gülümsemek, başını sallamak, eğmek ve el işareti yapmak gibi öğrencinin anladığını gösterdiği fiziksel anlam ifadelerini görmezlikten gelmemelidir.
25. Öğretmen, öğrencilerin Arapçayı kendisiyle, akranlarıyla sokakta ve mümkün olan her yerde çeşitli yaşam şartlarında kullanmalarını teşvik etmelidir.
26. Öğretmen; hedef dili konuşan insanları, kültürleri ve medeniyetleri hakkında iyi ve güzel bilgiler vererek öğrencilerin, o dili öğrenme motivasyonunu arttırmalıdır.
27. Öğretmen, hedef dilin kültürel yönünün ve öğrencinin günlük yaşamıyla ilgili sosyal ifadeleri sunmalıdır. Düşünlerde, matemlerde, selamlaşmalarda, resepsiyonlarda ve vedalarda kullanılan ifadeler buna örnektir.
28. Öğretmen, öğrencinin dil sistemini geliştirmede etkili bir şekilde katkı sağladığı için bilişsel öğrenme stratejilerine ve işlevlerine önem vermelidir.

Kaynakça / References

Abdullah, Ömer es-Sadık. “el-Üsüsü'n-Nefsiyye ve'l-Lügaviyye ve't-Terbeviyye li Ta'îmi ve Ta'allümi'l-Lügât”, el-Arabiyye li'n-Nâtikîn bi Gayrihâ Dergisi 5 (ts).

Abdelgawad, Dalia. “Challenges That Students Face in Developing and Overcoming Listening Skill (In Teaching Arabic to Non-Native Speakers) (Anadili Arapça Olmayanlara Arapça Öğretirken Öğrencilerin Dinleme Becerisini Geliştirmede ve Üstesinden Gelmede Karşılaştıkları Zorluklar), Şarkiyat Mecmuası - Journal of Oriental Studies Dergisi 40 (2022), 51-65. <https://doi.org/10.26650/jos.1025144>

Abdülhakîm. “en-Nazariyyetü's-Sülûkiyyetü'l-Bünyeviyye fî Te'allümi'l-Lügati'l-'Arabiyye ve Tatbîkuhâ”, Mecelletü't-Tedris Dergisi 5/1 (Haziran 2017).

Abdülhay, Abdurrahman. Nazariyyâtü't-Ta'allüm ve Tatbîkâtuhâ fî Ta'îmi'l-Lügati'l-Arabiyye fî Medresetü'l-Cezâiriyye, el-Merhaletü'l-İbtidâiyye Ayneten, (Cezair: Kasdi Merbah Vahran Üniversitesi, Edebiyat ve Diller Fakültesi, Arap Dili ve Edebiyatı Bölümü, Yüksek Lisans Tezi, 2011).

'Arabî, Salâh Abdülmecit. Te'allümü'l-Lügati'l-Hayye ve Ta'îmuha beyne'n-Nazariyye ve't-Tatbîk, (Beyrut: Mektebetü Lübnan, 1. Baskı, 2008), 11.

Arafât, Yâsir. “en-Nazariyyetü's-Sülûkiyye ve'n-Nazariyyetü'l-Ma'rifiyye fî İktisâbi'l-Lüga: Dirâse Mukârene”, Mecelletü'l-Lügati'l-'Arabiyye li'l-İbhâsi't-Tahassusiyye Dergisi 5/2 (Malezya), 2020, 53-68

Doğan, Yusuf - Aydın, Tahirhan. “Türkiyede Arapça Öğretiminde Karşılaşılan Sorunlar (Problems Facing Teaching of Arabic in Turkey)”, Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi 16/1 (2013), 33-51.

Diyâb, Ahmet. El-Meşâkil Elletü Tüvâcihu'l-Etrâk fî Ta'îmi'l-Lügati'l-'Arabiyye ve'l-Mukterihât (Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2012).

Gass, Susan M. - Selinker, Larry. “Mukaddime 'Âmme”, İktisâbu'l-Lügati's-Sâniye, (Second Language Acquisition: An Introductory Course), çev. Mâcid el-Hamd, (Riyad: Suud Melik Üniversitesi, 1. Baskı), 2009, I / 310-320.

Hammerly, Hector. en-Nazariyyetü't-Tekâmüliyye fî Tedrîsi'l-Lügât ve Netâicühe'l-İlmiyye, çev. Râşid b. Abdurrahman ed-Dûyiş, (Riyad, Melik Suud Üniversitesi, 1994).

Harma, Nâyif. “Edvâun 'ale'd-Dirâsâti'l-Lügaviyyetü'l-Mu'âsıra”, Âlimu'l-Ma'rife Dergisi, 9 (1988).

Harma, Nâyif - Haccâc, Ali. “el-Lügâtu'l-Ecnebiyye Te'allümühâ ve Ta'îmuhâ”, Mecelletü Âlimi'l-Ma'rife Dergisi 126 (1998).

Hikmetullah Abdulcevâd. en-Nazariyyetü'l-Ma'rifiyye ve Tatbîkuhâ 'alâ Ta'îmi Mehâratü'l-Kelâm (Cakarta: Şerif Hidâyetullah Devlet İslam Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Arap Dili Bölümü, Lisans Tezi, 2008).

Hüseyin, Muhtâr Tahir. Ta'îmü'l-lügati'l-'Arabiyye li Gayrin'n-Nâtikîn bihâ fî Dav'î'l-Menâhici'l-Hadîse, (el-Heram: ed-Dâru'l- 'İlmiyye li'n-Neşri ve't-Tevzî', 1. Baskı, 2011).

Kholi, Karim Farouk. “Müşkilâtü Ta'îmi'l-'Arabiyye li Gayri'n-Nâtikîn Bihâ ve Turuku Hallihâ”, Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi 32 (2011), 185-201.

Medkûr, Ali Ahmed. "Nazariyyâtu Ta'îmi'l-Lüga ve Te'allümühâ mine'l-Kadîm ile'l-Hadîs", Yirmi Birinci İlim Konferansı: "Tadvîru'l-Menâhici'd-Dirâsiyye beyne'l-Asâle ve'l-Mu'âsıra", (Kahire: yy, el-Câmî'atu'l-Misriyye li'l-Menâhic ve Turuku't-Tedris, 2009).

Medkûr, Ali Ahmed vd., Raşit Ahmet Ta'îme ve İman Ahmet Herîdî el-Merci' fi Menâhici Ta'îmi'l-Lügati'l-'Arabiyye li'n-Nâtikîn bi Lügâtin Uhrâ (Kahire: Dâru'l-Fikri'l-'Arabî, 1. Baskı, 2010).

Meyyâde el-Mübârek. "Ehemmü Nazariyyâtu İktisâbu'Lügateyni'l-Ûlâ ve's-Sâniye ve Tatbîkâtuhâ", el-Mecelletü'l-'Arabiyye li'l-Âdâb ve'd-Dirâsâti'l-İnsâniyye Dergisi 6/24 (Ekim 2022), 27-102.

Mitchell, Rosamond vd. Nazariyyatu Te'allümü'l-Lügati's-Sâniye (Second Language Learning Theories), çev. İsa b. 'Ûde b. 'Atiyyetullah eş-Şeryûfi (Riyad: yy, Melik Suud Üniversitesi, h. 1425).

Nisa, Fâtıma Kâmile - Saliha, Nur Hânife. "el-Menhec fi Ta'îmi'l-Lügati'l-'Arabiyye 'alâ Dav'î'n-Nazariyyeti'l-Binâiyye", Mecelletü't-Tedris Dergisi 8/2 (Aralık 2020), 354-367.

Öncü Mustafa. "Tevakku'âtu Tullâbi's-Seneti't-Tahtîriyye min Te'allümü'l-Lügati'l-'Arabiyye (Külliyeti'l-İlâhiyye bi Câmî'ati Dicle Nümûzecen)", İkinci Uluslararası Arapça Öğretimini Geliştirme Sempozyumu (Türkiye'de Hazırlık Programlarında Arapça Öğretimi Mevcut Durum ve Geliştirme Yöntemleri), 16-17-18 Aralık İstanbul.

Richards, Jack C. vd. Mezâhib ve Tarâik fi Ta'îmi'l-Lüga (Approaches and Methods in Language Teaching), çev. Mahmud İsmail es-Sînî, vd., (Riyad: Dâru Âlemü'l-Kütüb, 1. Baskı, 1410/1990).

Samedî, Akla Mahmut -Muhammed Abdülhak, Fevvâz. "Nazariyyâtu Te'allümü'l-Lüga ve İktisâbühâ – Tadmînât li Te'allümü'l-'Arabiyye ve Ta'îmihâ", Mecelletü Mücemmi'i'l-Lügati'l-'Arabiyyeti'l-Ûrdiniyye Dergisi 22/54 (Haziran 1998).

'Usaylî, Abdülaziz İbrahim. Esâsiyyâtu Tâlîmi'l-Lügati'l-'Arabiyye li'n-Nâtikîn bi Lügâtin Uhrâ, (Mekke: Ümmü Kurâ Üniversitesi, 1. Baskı, h. 1423).

'Usaylî, Abdülaziz İbrahim. en-Nazariyyâtü'l-Lügaviyye ve'n-Nefsiyye ve Ta'îmu'l-Lügati'l-'Arabiyye, (Riyad: yy, İmam Muhammed b. Suud İslâm Üniversitesi, 1999).

'Usaylî, Abdülaziz İbrahim. 'İlmu'l-Lügati'n-Nefsî, (Riyad: yy, 1427/2006).